

TALLINNA TEHNIKAÜLIKOOL
Sotsiaalteaduskond
Ragnar Nurkse innovatsiooni ja valitsemise instituut

Katti Mägi
**VABATAHTLIKKUSE PRINTSIIPIDE RAKENDAMINE SISEJULGEOLEKU
VALDKONNAS**
Magistritöö

Juhendaja: Laidi Surva

Tallinn 2015

Deklareerin, et käesolev magistritöö,
mis on minu iseseisva töö tulemus,
on esitatud Tallinna Tehnikaülikooli
magistrikraadi taotlemiseks ja selle alusel
ei ole varem taotletud akadeemilist kraadi.

Autor
“ “ 2015

Töö vastab kehtivatele nõuetele

Juhendaja
“ “ 2015

Kaitsmisele lubatud “ “ 2015

Haldusjuhtimise magistritööde kaitsmiskomisjoni esimees
doktor Veiko Lember

Lühiülevaade

Viimastel aastatel on kasvanud Eesti riigi vajadus kasutada erinevate ülesannete täitmisel vabatahtlike ja koos ootuste kasvuga on kasvanud surve sisejulgeoleku alal tegutsevatele vabatahtlikele ning sealhulgas vabatahtlikele organisatsioonidele, muuta oma tegevus efektiivsemaks, organiseeritumaks ja jätkusuutlikumaks, et tagada seeläbi enda usaldusväärsuse ja tegutsemisvõimekuse suurenemine. Vabatahtlikkuse osas on jäetud tähelepanuta vastuolud, mis üldlevinud käsitluse alla ei mahu ja mida on keeldutud tunnistamast, näiteks vabatahtlike ära kasutamine või palgatöö asendamine vabatahtlikega. Levinud on juhud, kus vabatahtlikuks ei astuta vabast tahtest, vaid sunnitud, kuna vastasel juhul nimetatud teenus piirkonnas kaoks.

Käesoleva magistritöö eesmärk on uurida, kas riigi poolt vabatahtlikele delegeeritud sisejulgeoleku valdkonna, täpsemalt politsei- ja päästevaldkonna ülesannete täitmine on vaadeldav klassikalise vabatahtliku tegevusena ning millised võimalused oleksid vabatahtlikkuse printsiipide tõhusamaks ära kasutamiseks. Töö annab vastuse, kuidas kaasata sisejulgeoleku vabatahtlike viisil, mis välistab nende ära kasutamist, ega ohusta samas teenuse jätkusuutlikkust. Uurimisküsimusele vastuse välja selgitamiseks viis autor läbi küsitluse vabatahtlike päästjate ja abipolitseinike seas.

Magistritööst selgub, et vabatahtlik tegevus pääste- ja politseivaldkonnas ei toimi ega saagi toimida klassikalise vabatahtliku tegevusena, siiski saab seda oluliselt parandada ja seetõttu tõi autor välja poliitikasoovitused, mis on koostatud järelduste põhjal ning võimaldavad vabatahtliku tegevust pääste- ja politseivaldkonnas paremini reguleerida lähtudes vabatahtlikkuse printsiipidest.

Võtmesõnad: vabatahtlik tegevus, vabatahtlik päästja, abipolitseinik, vabatahtlikkuse printsiibid.

SISUKORD

SISSEJUHATUS	5
1. VABATAHTLIK TEGEVUS JA SELLE VORMID SISEJULGEOLEKU VALDKONNAS 7	
1.1 Avalike teenuste delegeerimine vabatahtlikele ja selle viisid	9
1.2 Vabatahtliku tegevuse suunad sisejulgeoleku valdkonnas	11
2. VABATAHTLIKKUSE PRINTSIIPID	13
2.1 Vabatahtlikkuse printsiipide rakendamine.....	14
2.2 Vabatahtlikkuse printsiipide rakendamisega seotud probleemid.....	16
3. PRINTSIIPIDE KASUTAMISEST EESTI PÄÄSTE- JA POLITSEI VALDKONNAS	19
3.1 Metoodika valik ja põhjendus.....	19
3.2 Eesti kontekst.....	20
3.2.1 Abipolitseinikud	20
3.2.2 Vabatahtlikud päästjad	21
3.3 Uuringu tulemused.....	23
3.3.1 Üldine taust.....	23
3.3.2 Abipolitseinikud ja vabatahtlikud päästjad vabatahtlikkuse printsiipide rakendamisest	25
3.3.3 Abipolitseinikud ja vabatahtlikud päästjad vabatahtlikkuse printsiipide rakendamisega seotud probleemidest.....	27
4. JÄRELDUSED.....	36
4.1 Poliitikasoovitused.....	38
KOKKUVÕTE	40
SUMMARY	42
KASUTATUD KIRJANDUS	45
Lisa 1	50
Lisa 2	57

SISSEJUHATUS

Eestis mängib üha suuremat rolli vabatahtlike kaasamine ja nende tegevuse esiletõstmine sisejulgeoleku valdkonnas, sest rahva turvalisuse tagamine on riigi üks olulisematest prioriteetidest. Riik peab suutma toime tulla erinevate kriisidega, olenemata sellest, kas tegemist on ohuga sise- või välisjulgeolekule. Viimastel aastatel on kasvanud Eesti riigi poolne vajadus kasutada vabatahtlike, mida on kirjeldatud ka Riigikogus vastuvõetud dokumendis „Turvalisuspoliitika põhisuunad aastani 2015“. Ootuste kasvuga on kasvanud surve sisejulgeoleku alal tegutsevatele vabatahtlikele ja sealhulgas vabatahtlikele organisatsioonidele, muuta oma tegevus efektiivsemaks, organiseeritumaks ja jätkusuutlikumaks, et tagada seeläbi enda usaldusväärsus ja tegutsemisvõimekus. Riigi üheks kvaliteedi näitajaks võikski lugeda tema võimekust selliste olukordadega arvestada ja end ette valmistada.

Vabatahtliku tegevuse aktiveerumist ja suurenenud inimeste huvi näitab see, et ainuüksi 2011. aastal oli Euroopas vabatahtliku tegevusega hõivatud ligi 100 miljonit inimest (Tasuja 2011, 3; Kollier, Gräflin 2006, 1, 5 – 6). ÜRO definitsiooni kohaselt on määratletud vabatahtliku tegevuse põhiprintsiibid: vabatahtlik tegevus on tasustamata, sundimatu ning sellest on kasu ühiskonnale (Stricland, Ockenden 2011, 14). Need printsiibid tõstavad esile erinevad küsimused. Näiteks on arutletud selle üle, kas tasu maksmine, kulude korvamine või vabatahtlikule tänutäheks tasuta piletite või muu sarnase hüve jagamine on aktsepteeritav. Samuti on tööandjate poolt algatatud küsimus, kui kaugele saab vabatahtliku tegevusega minna ja millal lakkab vabatahtlik tegevus olemast vabatahtlik (Stricland, Ockenden 2011, 15). Vabatahtliku tegevuse positiivsete mõjude kasutoovuse osas, nagu kasu vabatahtlikele, organisatsioonile ja ühiskonnale on palju kirjandust (Machin, Paine 2008, 13), kuid vabatahtliku tegevuse kahjulikkuse teemad on leidnud vähe kajastust. Machin, Paine (2008, 12) arvates on vabatahtlikkuse osas jäetud tähelepanuta sellised vastuolud, mis üldlevinud käsitluse alla ei mahu, näiteks vabatahtlike ära kasutamine, palgatöö asendamine vabatahtlikega. Levinud on juhud, kus vabatahtlikuks ei astuta vabast tahtest, vaid selleks ollakse sunnitud, kuna vastasel juhul nimetatud teenus nende piirkonnas kaoks. Sellised

negatiivsed mõjud võivad alguse saada siis, kui organisatsiooni printsiipide välja töötamisel või asutuste vabatahtlikkuse arengukavade koostamisel ei ole arvestatud negatiivsete mõjudega ja nende toime tulemisega.

Käesolevat tööd ajendas autorit kirjutama huvi vabatahtliku tegevuse vastu, täpsemalt selles osas, mis puudutab vastuolusid riigi poolt delegeeritud sisejulgeolekuvaldkonna vabatahtlike, täpsemalt pääste- ja politsei vabatahtlikus tegevuses. Autor leiab, et praegune murekoht eriti väiksemates maapiirkondades on see, et pääste- ja politseitööd on hakatud rohkem nägema vabatahtliku tegevusena, näiteks on oht piiride kadumiseks vabatahtliku ja tavatöö vahel. Sellest tulenevalt on käesoleva töö eesmärk uurida, kas riigi poolt vabatahtlikele delegeeritud politsei- ja päästevaldkonna ülesannete täitmine on vaadeldav klassikalise vabatahtliku tegevusena ning millised võimalused oleksid vabatahtlikkuse printsiipide tõhusamaks ära kasutamiseks. Töö annab vastuse, kuidas kaasata sisejulgeoleku vabatahtlike viisil, mis välistab nende ärakasutamist, ega ohusta samas teenuse jätkusuutlikkust.

Autor kajastab oma töös abipolitseinikena ja vabatahtlike päästjatena töötavate inimeste vaateid, kuna nad on vabatahtliku politsei- ja päästetööga igapäevaselt seotud ja sellele kõige lähemal ning näevad probleemseid kohti realselt oma tööst lähtuvalt.

Magistritöö on jaotatud kolmeks osaks. Esimeses osas tutvustab autor mis on vabatahtlik tegevus, kes on vabatahtlikud ja milline on nende roll sisejulgeolekuvaldkonnas rahvusvahelisel tasandil ning selleks, et mõista riigi poolt pakutava teenuse asendamist vabatahtliku tegevusega, on töös käsitletud ka tegevuse pakkumise viise. Teises teemablokis kirjeldab autor rahvusvahelisi vabatahtlikkuse printsiipe, tuues välja nende rakendamise probleemid vabatahtlikus tegevuses. Kolmandas teemablokis kirjeldab autor töö metoodika valikut ja analüüsib läbiviidud uuringu tulemusi, milles selgitatakse välja, kas vabatahtliku pääste- ja politseivaldkonna tegevus on vabatahtlik lähtudes vabatahtlikkuse printsiipidest ja toob välja tegurid, mis nende kasutamist kõige enam mõjutavad. Lõpetuseks esitab autor oma ettepanekud selle valdkonna parandamiseks.

1. VABATAHTLIK TEGEVUS JA SELLE VORMID SISEJULGEOLEKU VALDKONNAS

Mõistmaks vabatahtliku tegevuse vorme, tuleb kõigepealt lahti seletada vabatahtlikkuse mõiste ja kirjeldada, kes on vabatahtlikus tegevuses osalev inimene ning mis on vabatahtlik tegevus.

Sõna *vabatahtlikkus* tuleneb ladinakeelsest sõnast *voluntas*, mis tähendab vaba tahet, isiklikke valikuid või võimalusi. Inglisekeelne sõna *volunteering* (vabatahtlikuna töötamine) tähendab soovi kulutada oma aega, jõudu, oskusi ja head tahet mitmete ülesannete täitmiseks (Amorim, Costanzo, Gendens, Hoffmann, Pavlova 2002, 11; Kempton 1980, 19).

„Vabatahtlikus tegevuses osalev inimene on isik, kes osaleb mittetulundusühenduse või muus avaliku huvi edendavas tegevuses oma vabast ajast ilma rahalise tasuta“ (Lagerspetz 2006, 18).

Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni Majandus- ja Sotsiaalnõukogu Komisjoni ümarlaudade arutelu põhjal on defineeritud vabatahtlikkust kui pikaajalist vastastiku aitamist. Vabatahtlik tegevus on sundimatu, mis põhineb inimeste vabal tahtel ning selle eest ei maksta tasu (Rikmann, Ümarik, Joons, Lagerspetz 2005, 16; Möller, Ender, Mänd 2009, 6; Vanhal, Meijs, Steenberger 2004, 1; Cribb 2005, 51, Kollier, Gräflin 2006, 7, Lagerspetz 2007, 17).

Samuti on vabatahtlik tegevus alati seotud oskuste edasiandmisega, ühiskonna heaoluga ja inimeste abistamisega (Noor 2011, 8, Bradsen ja Pestoff, 2006, 2; Hodgkinson 2003, 35; Kopli, 2002, 15; Gramberg, Vutt 2005, 2). Lisaks on Euroopa kodanikuhariduse ja vabatahtliku tegevuse analüüsi põhjal vabatahtlik tegevus midagi sellist, mis toimub väljaspool tööalast, ärialast või avaliku teenistuse alast suhet – tegutsemine vabatahtlikuna ei tekita töösuhet (Tartu Ülikool RAKE Kodanikuhariduse ja vabatahtliku tegevuse analüüsi Euroopa sotsiaaluuringu põhjal 2012, 4, Gramberg, Vutt 2005, 2).

Erinevate teadlaste arvates eristab vabatahtlikku tegevust muudest sotsiaalsetest tegevustest neli järgmist põhitunnust:

- esiteks vabatahtlik tegevus on selgelt planeeritud ja organiseeritud ning toimub mitmesuguste juriidiliste isikute, organisatsioonide korraldamisel, kus inimesed mõtlevad ja kaaluvad oma valikuid enne vabatahtliku tegevusega sidumist (Louis A Penner 2004, 646-645 tsiteeritud Omoto ja Snyder). Kuid see ei tähenda, et see kehtiks igakord. Näiteks Mänd (2005, 1) on öelnud, et vabatahtlik tegevus saab olla ka mitteformaalne või individuaalne teiste aitamine otse, ilma vahendajateta (näiteks sisseostude tegemine, transporditeenused, lapsehoidmine, kirjade kirjutamine, haigete või vanurite külastamine/hooldamine, aiatööd või remonttööd, kodutööd, õpetamine, treeneritöö jne). Handy (1988, 11) poolt kirjeldatule võib vabatahtliku tegevust esineda kahepoolse toetusena, kus tegutsevad inimesed, kes soovivad üksteist toetada ja abi pakkuda, näiteks anonüümsed alkohoolikud, kollektsionäärid jne;
- teiseks iseloomustab vabatahtlikkust pikaajaline käitumine – enamus vabatahtlike osaleb ja seob ennast vabatahtliku tegevusega pika perioodi jooksul (Louis A Penner 2004, 646-645 tsiteeritud Omoto ja Snyder; Noor 2011, 8, Bradsen ja Pestoff, 2006, 2). Kuid see ei tähenda, et see kehtiks samuti igakord, sest siinkohal saab pikaajalisele tegevusele eristada ka lühiajalist vabatahtlikus tegevuses osalemist (Mänd 2005, 1; Noor 2011, 8, Bradsen ja Pestoff, 2006, 2). Vabatahtlike tegevusi on oluline eristada nii tegevuse kestuse kui ka tüüpide alusel. Näiteks lühiajaline ja pikaajaline vabatahtlik tegevus põhinevad erinevatel ajenditel, mis tähendab, et vabatahtlikel on erinevad motivaatorid ja seetõttu tuleb organisatsioonidel teha nende kaasamiseks erinevaid ettevalmistusi ning erinevalt panustada. Ühekordseid või lühiajalisi vabatahtlike huvitab konkreetne tegevus või üritus, või on nende jaoks oluline inimene, kes neid vabatahtlike kutsub. Nende töö tuleb organisatsioonil detailselt ette valmistada, ülesanded peavad olema detailselt määratletud ning selgelt mõõdetavad. Pikaajalise vabatahtliku jaoks on südamelähedane organisatsiooni eesmärk või organisatsioon ise ja seetõttu on nad valmis täitma erinevaid ülesandeid, et panustada igakülgsele soovitud eesmärgi saavutamisesse (Mänd 2005, 2; Noor 2011, 8, Bradsen ja Pestoff, 2006, 2);
- kolmandaks Allen Omoto ja Mark Snyder on märkinud, et vabatahtlikkus on *n-ö mittekohustuslik* aitamine (Louis A Penner 2004, 646-645 tsiteeritud Omoto ja Snyder);
- neljas väga oluline vabatahtliku tegevust iseloomustav tegur ilmneb organisatsiooni kontekstis. Enamik vabatahtlike leiavad vabatahtlike tegevusi erinevate organisatsioonide

kaudu, näiteks võivad Handy (1988, 11) arvates siia kuuluda teenuseosutajad, kes soovivad osaleda päästeoperatsioonides, laste abistamises, loodusõnnetuste likvideerimises jne. Seega vabatahtlikkus on organiseeritud kujul palju olulisem ning tulusam sotsiaalne käitumine, kui lihtsalt ühekordne võõra inimese aitamine kriisisituatsioonis.

Seega võib öelda, et vabatahtlik tegevus on kindlaks määratud aja jooksul aset leidev struktureeritud tegevus, mis peab põhinema kõigi asjaosaliste omavahelisel kokkuleppel ning sätestab asjakohaste reeglite ja protseduuride raamistiku, millega teavitatakse kõiki asjaosalisi nende kohustustest ja õigustest (Vabatahtliku tegevuse arengukava, 2007, 4; Rikmann, Ümarik, Joons, Lagerspetz 2005, 33; Charette, Humphrey-Bratt, Maillot, Webb 2005 3; Enjolras 2009, 4).

1.1 Avalike teenuste delegeerimine vabatahtlikele ja selle viisid

Anheier (2000) on öelnud oma artiklis, et vabatahtlikud organisatsioonid luuakse selleks, et pakkuda avalikke teenuseid (Anheier 2000, 2). Avalikke teenuseid saab omakorda jagada mitmeks, näiteks Altnurme (2002, 7) on kirjeldanud avalike ülesannete jagunemist järgmiselt:

- esiteks, avaliku võimu teostamisega ehk võimuhaldusega seonduvad ülesanded;
- teiseks, avalike teenuste osutamisega elanikkonnale.

Vabaiühenduste tegevus kuulub pigem teise teenuse jagunemise juurde, kuna vabaiühendused on avalike teenuste partneriks ja neil on lihtsam kaasata oma tegevusse vabatahtlike (Lember, Parrest, Tohvri 2011, 12-13). Riigi roll selles võib olla nii aktiivne kui ka passiivne ehk riik võib olla näiteks, kas delegeerija, kontrollija, aktiivse suunaja rollis või passiivses rollis, sekkumata teenuse osutamisesse (Lember, Parrest, Tohvri 2011, 13). Näiteks võib kohalik omavalitsus sõlmida mittetulundusühinguga lepingu, mida finantseerida või toetada turvalisema linnaosa või maakonnas elavate majapidamiste kaitseks, nagu naabrivalve (Johnston, Sidenstat 2007, 234). „Avalike teenuste üleandmine on olukord, kus avalik võim annab avaliku teenuse täideviimise üle eraettevõttele, mittetulundusühendusele või teisele avaliku võimu asutusele, kuid säilitab kontrolli ja vastutuse teenuse pakkumise üle“ (Lagerspetz 2007, 3). Avalike teenuste pakkumist ei saa samastada vabatahtliku tegevusega, sest mittetulundusühingud on pigem avalike teenuste partneriks just vabatahtlike ülesannete täitmisel kohalikus omavalitsuses ehk ühingute tegevus on tagasihoidlikum. Kuigi vabatahtliku tegevust püütakse samastada avalike teenuste pakkumisega, ei saa vabatahtlikelt eeldada teenuste pakkumise järjepidevust, kuna vabatahtlik tegevus oma olemuselt on vabatahtlik ja selle teenuse pakkumine võib igal hetkel katkeda. Lember (2009, 18) on öelnud, et tihti tagatakse mõne tegevuse toimimine läbi

mittetulundusühingule antava tegevustoetuse, mis suurem osa juhtumitest on suunatud pigem mittetulundusühingu kui vajaliku nähtuse toetamiseks, mitte avaliku teenuse pakkumiseks. Kohalikud omavalitsused pakuvad mitmeid avalikke teenuseid, näiteks võivad kohalikud omavalitsused täita ka vabatahtlike ülesandeid, mida nad pole kohustatud seaduse alusel täitma. Kuigi vabaihendused on avalike teenuste partneriks nii riigi kui ka kohalikul tasandil, siis peamine koostöö toimub just viimasel tasandil (Mikkelsen 2006, 20). Kohalikud omavalitsused leiavad võimalust rahastada neid teenuseid mitmetest allikatest, sest vabaihendused arvestavad kohaliku sihtrühma vajadustega (Lember, Parrest, Tohvri 2011,12 – 13). Maapiirkondades, kuhu riigi tugi ei ulatu, on nendeks teenusteks, näiteks sotsiaalabi teenus, vabatahtlik pääste ja vabatahtlik politsei teenus. Vabatahtlike organisatsioonide miinuseks on see, et nad sõltuvad suuresti erinevatest toetustest, milleks on riigi, kohalike omavalitsuste, era – ja füüsiliste isikute teotused (Swabenland 2006, 13; Roberts 2007, 12, Cribb 2005, 12), mis võib tähendada, et kui riigi majanduslik olukord halveneb, siis vähenevad ka toetused vabaihendustele. Majanduslangus ja sellega seotud rahastus vahendite vähenemine riigiasutustes võib kaasa tuua vajaduse asendada tavatöötajaid vabatahtlikega (Kaufman, Mirsky, Avgar 2003, 59).

Mõned teenused sobivad riigi poolt delegeerimiseks paremini kui teised. Mõnel juhul on otstarbekas teenuse üleandmine era- või kolmandale sektorile (Brudney, Fernandez, Ryu, Wright, 2005, 394-395; Johnston, Seidenstat, 2007, 231 – 232). Näiteks enamik n-ö pehmemaid teenuseid nagu sotsiaal, haridus või kultuuriteenused antakse meelsamini üle kolmandale sektorile, kuid samas on erasektorile jäetud suurem roll n-ö kõvade teenuste osutamisel, nagu kommunaal-, ühistranspordi- jt teenused (Brudney, Fernandez, Ryu, Wright 2005, 395; Johnston, Seidenstat, 2007, 231 – 232). Pehme teenuste pakkumisel on mittetulundusühingute eelised järgmised:

- võime tegutseda paindlikult seaduslikes raamides;
- tõsta avaliku teenuse efektiivsust tulenevalt konkurentsist;
- teenuste käivitamisel ja ka lõpetamisel saavutada paindlikkus ning tulemuslikkus;
- tõsta ja säilitada teenuse kvaliteeti;
- võime orienteeruda kindla tarbija või kliendi vajadustele, koostöö kohaliku elanikkonnaga, tagades muuhulgas ka altruistlike eesmärkide täitmise;
- edendada kodanike osalust teenuste välja töötamisel ning pakkumisel (Brudney, Fernandez, Ryu, Wright 2005, 395; Johnston, Seidenstat, 2007, 231 – 232).

Näiteks uimastitega võitlemise programmide elluviimine on Ameerika Ühendriikides delegeritud kolmandale sektorile seetõttu, et kodanikud peavad kodanikuühendusi teiste kasuks tegutsevateks, omakasupüüdmatuteks ning kvaliteetsemateks teenusepakkujateks kui erasektorit (Brunet, DeBoer, McNamara 2001, 27). „Kolmas sektor võib küll teenuse osutamise, näiteks pääste- või politseiteenuse osutamise enda kanda võtta, kuid teenuse korraldamise, järelevalve ning kättesaadavuse eest jääb vastutama kohalik omavalitsus või riik“ (Altnurme 2002, 11 – 12). Eestis ja ka mujal Euroopas kasutab riik vabatahtlike organisatsioone oma teenuste pakkumiseks sõlmides nendega lepingud (Cribb 2005, 18), kuid samas on see Robertsi (2007) arvates tõstatanud küsimuse, kas vabatahtlike ja vabatahtlike organisatsioonide iseseisvus ikkagi säilib endisel kujul, kas vabatahtlik tegevus on vabatahtlik. Selleks, et vabatahtlikud organisatsioonid ja vabatahtlikud oma iseseisvust ei kaotaks, on Suurbritannia teadlaste arvates vaja kehtestada kindlad printsiibid, millega säilitatakse vabatahtlike ja vabatahtlike organisatsioonide iseseisvus (Roberts 2007, 5; Cairns, Harris, Young 2005, 870).

1.2 Vabatahtliku tegevuse suunad sisejulgeoleku valdkonnas

Julgeoleku ja turvalisuse valdkonnas võib vabatahtliku tegevust esile tuua viie tegevussuunaga, kuhu on riigi ja organisatsioonide kaudu kaasatud laiem elanikkond:

- sõjalises kaitstes reservohvitserid ja Kaitseliit koos oma allorganisatsioonidega,
- riigisisese turvalisuse mõttes abipolitseinikud,
- pääste valdkonnas vabatahtlikud päästjad,
- ohvriabi ja kriminaalhooldus.

Sõjavägi, politsei, tuletõrje-päästeteenistus, piirivalve ja lisaks veel tolliteenused jpm on iseloomulikud kõikidele riikidele ning nende tegevusest sõltub inimeste julgeoleku üks osa ning kujuneb turvatunne (Aimre, 2007, 39). Näiteks Ameerikas Virginia osariigis on vabatahtlikud tuletõrje asutused tugevad ühiskonna asutused, vabatahtlikel on tugev side oma kogukonnaga. Sealsed vabatahtlikud tuletõrjujad on kultuuriline ressurss, kes tegutsevad läbi mittetulundusühingute ja panustavad aktiivselt ühiskonna lõimumisse ja vabatahtliku tegevusse (Brunet, DeBoer, McNamara 2001, 27; Scrocca 2004, 8).

Sisejulgeoleku valdkond on riigis üks olulisemaid ja sellepärast on see tegevus seadustega reguleeritud pääste-, politsei-, merepääste-, ohvriabi-, ja kriminaalhoolduse valdkonnas (Aimre 2007,39). Rahvusvahelistest teooriatest on läbi käinud, et erinevad riigid, nagu Slovakkia, Rumeenia, Läti, Leedu, Tšehhi, Ungari on samuti hakanud rohkem tähelepanu pöörama

vabatahtlikkuse seadustamisele ja reguleerimisele, et vältida vabatahtlikus tegevuses esilekerkivaid vastuolusid (Bradsen ja Pestoff, 2006, 3). Vabatahtliku tegevuse määratlemine printsiipide või seadusandluse kaudu aitab vabatahtlikel suureneb ühenduste mõjuvõim ning haldussuutlikkust, parandada pakutava teenuse kvaliteeti ja sotsiaalmajandusliku väärtust (Noor 2011, 8, Bradsen ja Pestoff, 2006, 2).

2. VABATAHTLIKKUSE PRINTSIIBID

Selgitamaks vabatahtlikkuse printsiipe, tuleb kõigepealt lahti seletada printsiipide tähtsus ja nende tähendus. Järgnev peatükk annab ülevaate printsiipide olemusest ja nende rakendamisest, nii positiivses kui ka negatiivses tähenduses.

Vabatahtlikkuse printsiipide koostamine ja kasutamine sai aktiivsemalt alguse 2009. aastal Londonis vabaihenduste seas. Esimesena kehtestati vabatahtlikkuse printsiibid kaevanduse, õli ja gaasiga tegelevates organisatsioonides (näiteks *Shell*, *BP*, *Chevron*, *Texaco*) ning seejärel juba inimete õiguste eest seisvates organisatsioonides (*Amnesty International*, *Human Rights Watch*), et leida koos ühine alus vabatahtlike turvalisuse ja õiguste kaitse tagamiseks (Mathou 2010, 21-22). Tänapäevaks kasutatakse vabatahtlikkuse printsiipe mitmetes mittetulundusühingutes üle maailma, sh Ameerika Ühendriikides kui ka Euroopas (Shankleman, Baharoglu 2008, 2). Vabatahtlikkuse printsiipe on erinevaid, näiteks on printsiibid, mis on mõeldud organisatsioonile ja on printsiibid, mida organisatsioon kasutab vabatahtliku tegevuse kirjeldamiseks, määratlemiseks ning vabatahtliku kaitseks (Woodill 2007, 3 – 4). Töö mahu piiramiseks antud magistratöös organisatsiooni printsiipe ei käsitleta. Töös käsitletakse printsiipe, mis määratlevad vabatahtliku tegevuse olemuse ja vabatahtlike õiguste kaitse organisatsioonis.

Kõige levinumad on vabatahtlikkuse printsiibid järgmise kolme põhimõtte järgi: vabatahtlik tegevus ei ole kohustuslik; vabatahtlik tegevus ei ole tasustatud; vabatahtlik tegevus on teiste toetamine (Niskala, Johannson, Raad 2004, 10). Vabatahtliku tegevust järgitakse ka järgmiste kümne vabatahtlikkuse printsiibi järgi:

- vabatahtlik tegevus ei tohi olla kohustuslik;
- vabatahtlik tegevus ei tohi olla tasustatud ega asendada tasustatud tööd;
- vabatahtlik tegevus seisneb teiste toetamises ja abistamises;
- vabatahtlikkus on töövahend üksikisikutele ja gruppidele, et rahuldada ühiskonna ja keskkonna vajadusi, vabatahtlik teenib ühiskonda ja osaleb ainult selles töös, millest nii ühiskond kui ka vabatahtlik ise kasu saavad;
- vabatahtliku tegevuse eesmärk ei tohi olla tulu teenimine;
- vabatahtlikkus on seadustatud viis, kus vabatahtlikud saavad osaleda oma ühiskonna heaolu hüvanguks;
- vabatahtlik tegevus on tegevus, mis teostatakse mittetulundusühingute poolt;

- vabatahtlikud ei asenda palgalisi töötajaid ega ohusta nende turvalisust ja tasustatud töökohti;
- vabatahtlik austab teiste õigusi, väärikust ja kultuuri;
- vabatahtlik propageerib ja tõstab esile inimeste õigusi ja võrdset kohtlemist (Niskala, Johannson, Raad 2004, 10; Van Hal, Meijs, Steenberger 2004, 2; Mathou 2010 21 – 22), Defination and Principles of Volunteering 2005; Pedicini 2008, 18).

Paljudes riskipiirkondades, nagu Aserbaidžaanis, Gruusias, Türgis ja Pakistanis juhitudakse samuti vabatahtlikkuse printsiipidest, kuid need hõlmavad lisaks eeltoodule inimeste koolitamist turvalisuse ja inimõiguste alal ning vabatahtlike kaasamist (*BP Annual Report on the Voluntary Principles on Security and Human Rights* 2011, 1). Vabatahtlikkuse printsiipide olulisust on tähtsustatud riiklikul tasemel, näiteks Šveits alustas vabatahtlikkuse printsiipide väljatöötamisega 2011. aastal ja tal on alates 14. märtsist 2013 vabatahtlikkuse printsiipide väljatöötamises juhtiv roll. Šveits on üles näidanud initsiatiivikut, et vabatahtlikkuse printsiibid saaksid toetuse ka teistes riikides. Vabatahtlik organisatsioon, kes määratleb oma tegevuse jaoks vabatahtlikkuse printsiibid, saab analüüsida vabatahtlike töös tekkida võivaid riske neid mõõtes ja võttes ette vastavad meetmed nende ära hoidmiseks (Osborne, Chew, Maglaughlin 2008, 30). Nende printsiipide kasutamine näitab organisatsiooni heast küljest, kes hoolib oma vabatahtlikest ja tekitab nendes turvatunnet. Printsiipidega arvestamine peaks andma organisatsioonidele enesekindluse tegeleda vabatahtlikega ja vabatahtlikele enesekindluse, et nendega arvestatakse (Restall 2005, 3).

2.1 Vabatahtlikkuse printsiipide rakendamine

Kaufman Mirsky ja Avgar (2003) on öelnud, et vabatahtlikkuse printsiibid mõjutavad vabatahtlike osalemist vabatahtlikus tegevuses. Samuti on nad arutlenud teema üle, kas samad printsiibid, mis kehtivad tavatöötajatele peaksid kehtima ka vabatahtlikule. Nad on uurinud Venemaal Peterburis organisatsioone, kus on kasutatud vabatahtlike printsiipe ning leiavad, et vabatahtlikkuse printsiipide kasutamine on aluseks eduka ja pikaajalise vabatahtliku organisatsiooni loomisele ja püsijäämisele (Kaufman, Mirsky ja Avgar 2003, 59). Vabatahtlik saab organisatsioonist kasu, omandades uusi teadmisi, ja organisatsioon saab kasu vabatahtlikust, kes aitab tal ülesandeid teostada. Vabatahtlik organisatsioon peab välja selgitama, millised on need printsiibid, mida vabatahtlik kõige enam vajab (Niskala, Johannson, Raad 2004, 14). Vabatahtlikkuse printsiipide kasutamisel saab vabatahtlik tööks vajalikku väljaõpet ja

treeninguid; ta saab kasutada mentorit, kes teda vajadusel juhendab; teda koheldakse võrdsetel alustel; talle hüvitatakse töös tekkinud põhjendatud kulutused (majutus, transport jms); talle on garanteeritud sotsiaalsed garantiid (kindlustus); vabatahtlikule on tagatud turvalisus ja tervise kaitse; temaga sõlmitakse kokkulepe, milles juhendatakse kindlatest printsiipidest (Woodill, 2007, 1).

Printsiibid aitavad järgida vabatahtliku tegevuse juures järgmised olulisi tegureid:

- vabatahtlik tegevus ei ole tasustatud, mis tähendab, et vabatahtlik ei saa oma töö eest tasu, see ei tähenda, et vabatahtlikule ei võidaks hüvitada vabatahtlikuna töötades kulusid vms kompensatsiooni. Näiteks Inglismaal, kui vabatahtlik kasutab oma töös isiklikku sõidukit, on vastavalt sealsele maksu- ja tolliametile võimalik need kulutused teha vabatahtlikule ettemaksena, mis on vabatahtlikule maksuvabad (Rustell 2005, 18 – 19). Vabatahtliku tegevuse eesmärgiks ei saa olla tulu teenimine ja vabatahtlik ei ohusta palgaliste töötajate töökohti (Naghbushanama 2010, 144; Prody, Kinnock 2000, 3; Renshaw, Krishnaswamy 2009, 457);
- vabatahtlik organisatsioon peaks eristama vabatahtlike tavatöötajatest, vältides vabatahtlike diskrimineerimist nii rassi, soo, religiooni kui ühtekuuluvuse osas (Niskala, Johannson, Raad 2004, 12 –13);
- vabatahtlik ei pea tundma, et ta on kohustatud vabatahtlikus tegevuses osalema, sest ta võib osaleda vabatahtlikus tegevuses kokkuleppel, talle sobival ajal. Vabatahtlikku ei saa sundida töötama teatud perioodiks, võimalusel soovitab Restall (2005) paluda vabatahtlikul olla tööl vastavalt vajadusele (Restall 2005, 15). Kui soovida, et vabatahtlik töö ei paistaks vabatahtlikule tavatööna, siis tasub vältida sõnu, nagu leping, töö ja palk. Selle asemel tasub kasutada sõnu, nagu kokkulepe, vabatahtliku roll ja kulude hüvitamine (*Ibidem.*, 2005, 15). Selline lähenemine tähendab, et vabatahtlikuga lepingu sõlmimise asemel võiksid organisatsioonil olla kirjas ülesanded või rollide kirjeldused (*Ibidem.*, 2005, 15). Vabatahtlikule tuleb anda mõista, et temaga ei soovita sõlmida kindlat lepingut ehk kokkuleppes peaks olema säte, mille kohaselt mõlemad pooled võivad kokkuleppe üles öelda igal ajal. Vabatahtlikuga ei tohiks sõlmida lepingut, mille sätted välistavad vaba tahte alusel töötamise. Näiteks Inglismaa politseinikele tähendab vabatahtlikuna töötamine seda, et vabatahtlikuga ei sõlmita lepingut – see tähendab, et välditakse kõiki neid reegleid, mis on seotud tavatöötaja tööle võtmisega (*College of Policing Legal status of volunteers*). Kui vabatahtlikuga sõlmitakse mõningatel juhtudel lepingud, siis on vabatahtlikule ette nähtud

ka tasu maksmine. Sellisel juhul loetakse vabatahtliku võrdseks tavatöötajaga ning teda ei kirjeldata enam vabatahtlikuna, vaid tavatöötajana, kellele makstakse miinimumpalka ning kellele kehtivad kõik tavatöötaja õigused (Restall 2005, 6 – 7).

Vaba tahte printsiip on vabatahtliku tegevuse juures üks olulisemaid, kuna vabatahtlik osaleb vabatahtlikkus tegevuses vabast tahtest ja võib ise valida omale sobiva vabatahtliku tegevuse. Vabatahtlikule ei saa rakendada sanktsioone, kui vabatahtlik otsustab oma tööd mitte teha (*Ibidem.*, 2005, 15). Igal vabatahtlikul on õigus oma riigis osaleda vabatahtlikus tegevuses poliitilistel, ökonoomilistel, kultuurilistel ja sotsiaalsetel tingimustel. Vabatahtlikul on õigus vabalt oma mõtteid ja uskumusi väljendada, õigus turvalisele keskkonnale (Niskala, Johannson, Raad 2004, 12 – 13) ja osaleda vabatahtlikus töös seaduslikult (Niskala, Johannson, Raad 2004, 10; Van Hal, Meijs, Steenberger 2004, 2; Mathou 2010, 21 – 22; *Defination and Principles of Volunteering* 2005; Pedicini 2008, 18; Brudney, Gazley 2004, 12).

2.2 Vabatahtlikkuse printsiipide rakendamise seotud probleemid

Vabatahtlikkuse printsiipide rakendamisega võib esineda ka mõningaid probleeme, kuna vabatahtlik tegevus võib võtta erinevaid vorme ning seda tegevust võivad mõjutada mitmed erinevad tegurid, nagu kultuurilised, poliitilised, majanduslikud, heaolu, ühiskondlikud, uskumused ja väärtused, traditsioonid ning seadused. Mõningad nendest teguritest on reguleeritud seadustega, teised mitte. Paljud seadused reguleerivad vabatahtliku tegevust läbi mittetulundusühingute ja rahvusvaheliste ning ülemaailmsete institutsioonide kaudu, kuid need võivad osutada mittepiisavalt. Näiteks seadused ja määrused ei saa täielikult kirjeldada vabatahtliku tegevust, kuna vabatahtliku tegevuse varieeruvale olemusele õnnestub see tegevus tänu inimeste oma panusele (Niskala, Johannson, Raad 2004, 11).

Machin ja Paine (2008, 9 – 10) on leidnud, et vabatahtlikkuse printsiipide definitsioonid vajaks uuendamist, kuna kõiki vabatahtlike tegevusi ei tohiks kasutoovateks tituleerida, sest neis võib peituda ka negatiivset mõju, mis võib jääda tähelepanuta. Vabatahtlikust tegevusest rääkides käsitletakse inimeste paremaid külgi ja positiivseid muutusi, mida selline tegevus võib kaasa tuua. Briti konservatiivid on vabatahtlike nimetanud isegi kodanikuühiskonna südameks ja asendamatuks ressursiks kolmandale sektorile ja paljudele avalikele teenustele, sest vabatahtlik tegevus toodab sotsiaalset kapitali, luues seejuures võrgustikke ja uusi kogukondi (Machin, Paine 2008, 9 – 10). Majanduslike mõõdikute abil saab vabatahtlikule tegevusele anda rahvusvahelise

väärtuse, mis ulatub miljonitesse (Machin, Paine 2008, 9 – 10). Vabatahtlikkuse tõeline tegevus läheb aga hinnast kaugemale – nii võiks konservatiivide arvates inimeste poolt iseenesest mõistetavateks pidada ühiskondliku elu osad ilma vabatahtlikuta hoopiski kaduda või lakata toimimast. Machini ja Paine'i (2008, 10) andmetel on kindlad tõendid selle kohta, et vabatahtlik tegevus ilma printsiipide kasutamiset, võib olla ohtlik või kahjulik nii vabatahtlikule kui ka organisatsioonile ning ühiskonnale laiemalt. Näiteks võivad vabatahtlike kaasavates organisatsioonides olla kasutusel printsiibid, mis reguleerivad vabatahtlike poolset varustuse, hoone heaperemehelikku kasutamist, vargust või muud sarnast olukorda, kui näiteks vabatahtlike tegevuse käsitlust ja kaitset laiemalt ei kajastata või puudub see sootuks. Selle tagajärjel võib vabatahtlikena tegutsevatel abipolitseinikel või vabatahtlikel päästjatel, kelle vabatahtlik tegevus ei ole kirjeldatud, esineda traumajärgset stressi. Riigi poolt pakutava teenuse korral peab olema tagatud ka kõrgema riskiga tegutsevate vabatahtlike tegevuse ja nende õiguste kaitse, mille alla võiks kuuluda ka näiteks psühholoogiline abi ning rehabilitatsiooni teenus, mille pakkumist peab riik arvestama ka vabatahtlike puhul. Vastasel juhul halveneb vabatahtliku tahe teenust osutada, kannatab käitumine kriisiolukordades, mis kokkuvõttes võib kaasa tuua pakutava vabatahtliku teenuse kvaliteedi languse ning olla seeläbi ohuks vabatahtlikule endale ja ühiskonnale (Stricland, Ockenden 2009, 5). Teine aspekt on seotud konfliktidega või arusaamatustega vabatahtliku ja tööandja või tavatöötaja vahel (Shankleman, Baharoglu 2008, 2). Näiteks Ameerika Ühendriikides on vabatahtlike tuletõrjajate konflikt tööandjaga see, et kui nad tööaja arvelt lähevad tuletõrje väljakutsele jäävad nad ilma põhitöökohta töötasust (Brunet, DeBoer, McNamara 2001, 41). Kolmas aspekt on seotud kokkulepete sõlmimisega. Paberandjal allkirjastatud kokkuleppeid sõlmides tuleks vabatahtlikule selgitada, et see kokkulepe on sõlmitud ainult austusest lähtudes. Vastasel juhul tuleks vabatahtlikule selgitada, miks soovitakse allkirjastatud dokumenti, kui see ei ole mõeldud mõlemale poolele täitmiseks, vaid kokkulepeks (Restall 2005 16 – 17). Sarnaselt tavatöötajale peab vabatahtlikule olema tagatud sotsiaalsed garantiid. Kahjuks on olukord mõnes mittetulundusühingus vastupidine, kuna arvatakse, et kui vabatahtliku kindlustada, siis peaks temale kehtima kõik samad hüved, mis kehtivad tavatöötajale, nagu tasu saamine jne. Vabatahtlikule kompensatsiooni maksmine peaks olema maksuvaba, arvestades, et makstavad summad peavad olema reaalsel tasemetel (Niskala, Johansson, Raad 2004, 16). Rustell (2005, 17) on öelnud, et kui vabatahtlik saab oma töö eest tasu ja muid tavatöötaja hüvesid, siis peaks vabatahtlik olema tööle vormistatud tavatöötaja. Tahtliku mõjuna võib esile tuua näiteks sotsiaalse kapitali paigutamise või ärakasutamise. Näiteks võib organisatsioon, kellel esinevad majandusraskused, koondada tavatöötajaid ja nende asemele võtta vabatahtlikke (Stricland, Ockenden 2009, 5). Vabatahtlikkuse negatiivsed mõjud

jäävadki pahatihti ka sellepärast käsitlemata, kuna keskendutakse printsiipide definitsiooni kolmandale punktile ehk kasule, mis iseenesest negatiivsed mõjud välistab. Kui keskenduda ainult vabatahtliku tegevuse kasu toovatele teguritele, siis jäävadki vabatahtlikkuse isiklikud kui ka laiemad võimalikud negatiivsed mõjud ennetamata ja vajalikud abinõud kasutamata. Vabatahtlikud organisatsioonid teevad koostööd avaliku ja erasektoriga, kes peavad kaitsma oma töötajate õiguseid. Kui need õigused ei ole paigas, siis võib esile tekkida inimõiguste rikkumisi. Süstemaatiline vabatahtlike printsiipide kasutamine võib tulevikus selliseid riske hajutada. See omakorda aitab riigil täita oma kohustusi inimeste õiguste kaitsmisel, edendab head majanduskeskkonda ja vähendab ebakindlust ning ebavõrdset kohtlemist. Printsiipide väljaarendamine on oluline samm läbipaistvuse ja hea ühise sotsiaalse vastutuse praktikatele. See võib toetada teisi riigi eesmärke nagu arendus, vaesuse leevendamine, investeerimine ja konfliktide ennetamine (Brunet, DeBoer, McNamara 2001, 41). Kasu saamisega ei tohiks minna omakasupüüdlikuks. Näiteks Ameerika Ühendriikides ja Saksamaal elavad jõukamad inimesed jaksavad rohkem kogukonda ressursi investeerida, kuid vähem jõukamatel ei ole selliseid võimalusi ja ressursse. Nad peavad maksma rohkem makse, et tuletõrje oleks ka nende jaoks kõrgemal tasemel (Brunet, DeBoer, McNamara 2001, 41).

3. PRINTSIIPIDE KASUTAMISEST EESTI PÄÄSTE- JA POLITSEI VALDKONNAS

Viimastel aastatel on kasvanud Eesti riigi poolne vajadus kasutada erinevate ülesannete täitmisel vabatahtlike ja koos ootustega on kasvanud ka surve pääste- ja politsei alal tegutsevate vabatahtlikele organisatsioonidele muuta oma tegevus organiseeritumaks, efektiivsemaks ja jätkusuutlikumaks, et tagada seeläbi enda usaldusväärsus ja tegutsemisvõimekuse suurendamine. Autor leiab, et praegune murekoht, eriti väiksemates maapiirkondades on pääste- ja politseitöödel see, et neid valdkondi on hakatud rohkem nägema vabatahtliku tööna, näiteks on oht piiride kadumiseks vabatahtliku ja tavatöö vahel, sellest tulenevalt oli käesoleva töö eesmärk uurida, kas riigi poolt vabatahtlikele delegeeritud politsei- ja päästevaldkonna ülesannete täitmine on vaadeldav klassikalise vabatahtliku tegevusena ning millised võimalused oleksid vabatahtlikkuse printsiipide tõhusamaks kasutamiseks. Töö annab vastuse, kuidas kaasata sisejulgeoleku vabatahtlike viisil, mis välistab nende ärakasutamist, ega ei ohusta samas teenuse jätkusuutlikkust.

3.1 Metoodika valik ja põhjendus

Magistritöö uurimusküsimusele vastuse leidmiseks kasutati kvalitatiivset meetodit. Kvalitatiivse meetodi eesmärgiks on kirjeldada ühiskonnas toimuvat ning mõtestada seda lahti teoreetilisest raamistikust lähtuvalt. Magistritöö andmete kogumiseks kasutati küsimustiku (lisa 1), mis saadeti laiali Eesti päästjatele ja abipolitseinikele. Autor uurib vabatahtlike päästjate ja abipolitseinike kogemusi vabatahtlikkuse printsiipide kasutamisel, millised on nende arusaamad vabatahtlikkuse printsiipidest ja nende kasutamine igapäeva vabatahtlikus tegevuses. Autor eelistas meetodit, kus esile pääsesid küsimustele vastajate seisukohad.

Autor kajastab oma uuringus päästjaid ja abipolitseinikke koos (edaspidi vabatahtlikud). Töös tuuakse abipolitseinikud ja päästjad eraldi välja seal, kus uuringutulemused on erinevad. Autor

vaatleb abipolitseinike ja päästjaid koos, kuna mõlemad tegutsevad sisejulgeoleku valdkonnas ja alluvad Siseministeeriumile.

Autor arvestas küsimustiku saatmisel, et vabatahtlike päästjaid on üle 2000 (sh ka isikud, kes osalevad vabatahtliku merepääste tegevuses) ja abipolitseinike 610 ringis, kuid siiski tuleb arvesse võtta asjaolu, et autoril ei olnud võimalus küsimustiku ise vabatahtlikele päästjatele ja abipolitseinikele kohale toimetada autorist mitteolenevatel põhjustel, kuna nende isikute andmed on konfidentsiaalsed. Autor edastas küsimustikud maakondade listidesse ja maakondade koordinaatoritele, kes esitatud küsimustiku laiali saatsid. Küsimustik koosnes 34 küsimusest, mis saadeti laiali 24.10.2013 kõikides regioonides asuvatele päästjatele ja abipolitseinikele. Küsimustik koostati Google Docs keskkonnas ja link saadeti kõikides regioonides paiknevatele päästjate ja abipolitseinike e-posti aadressile ja listidesse. Küsimustikule vastasid 54 päästjat, 75 abipolitseiniku ja nende hulgast 8 vabatahtliku, kes tegutsevad mõlemal alal. Küsimustikule vastamine oli vastajate jaoks anonüümne.

Abipolitseinike seas uuringu läbiviimiseks taotles töö autor luba vastavalt Politsei- ja Piirivalveameti kehtestatud korrale uurimustööde kooskõlastamise komisjonilt. Luba anti 27.09.2013 (Politsei- ja Piirivalveameti kiri nr 1.1-14/263-2).

3.2 Eesti kontekst

3.2.1 Abipolitseinikud

Politsei kui ka kohaliku omavalitsuse tegevuse eesmärgiks on turvalise elukeskkonna tagamine, milles igaüks saab realiseerida oma õigusi ja vabadusi. Avaliku korra kaitseks ja turvalise ühiskonna tagamiseks võidakse kaasata abipolitseinikke.

Politsei põhiülesanne on tagada avalik kord, kaitsta inimeste ja organisatsioonide seaduslikke huvisid, tõkestada kuritegevust, teostada kuritegude kohtueelset uurimist, määrata ja viia täide karistusi oma pädevuse piires (RT I 20.12.2010, 1, §3). Seega on turvalisuse eest vastutajaks riik, sest politsei on riigivõimu institutsioon.

Abipolitseinike tegevust reguleerib 2011. aastal jõustunud abipolitseinike seadus. Abipolitseinikuks saamiseks peab abipolitseinik läbima vastava erialase õppe ja pärast seda

nimetab Politsei- ja Piirivalveameti peadirektor või tema volitatud esindaja eduka erialase õppe läbija abipolitseinikuks (RT I 20.12.2010, 1, §9). Abipolitseinik kaasatakse politsei tegevusse selles piirkonnas, kus ta on abipolitseinikuks kinnitatud ja prefekt võib käskkirjaga moodustada abipolitseinike tegevuse paremaks korraldamiseks abipolitseinike üksuse kehtestades nende töökorralduse. Abipolitseiniku ülesandeks on politseiniku abistamine avaliku korda ähvardava ohu ennetamisel, väljaselgitamisel, tõrjumisel ja avaliku korra rikkumise tõrjumisel ning politsei abistamine liiklustravalisuse tagamisel ja liiklusjärelvalve teostamisel (RT I, 20.12.2010, 1, §3). Eestis on 4. mail 2011. aastal asutatud Mittetulundusühing Eesti Abipolitseinike Kogu, mille eesmärgiks põhikirja järgi on Eesti abipolitseinike taseme ühtlustamine ja arendamine, abipolitseinike ja nende õiguste ning huvide esindamine kõigi õiguskaitseorganite, ametiasutuste ja kolmandate isikute ees. Kogu üheks esimeseks eesmärgiks on koostöö arendamine ja tihendamine Politsei- ja Piirivalveameti ning Prefektuuridega, et seeläbi arendada abipolitseinike ja abipolitseinikega tegelevate politseiametnike vahel, mis viiks mõlemaid osapooli rahuldavate tulemusteni. Nimetatud kogu liikmeteks võib astuda iga Eestis tegutsev abipolitseinik või politseinik, kes soovib abipolitseinike tegevust toetada. 2014. aastal osales politseitegevuses 610 abipolitseinikku (Veldre 2015, 19).

Silmapaistva teo eest saab abipolitseinikku premeerida (RT I 20.12.2010, 1, § 41). Abipolitseinikele (RT I 20.12.2010, 1, §38) makstakse tööõnnetuse korral hüvitist, samuti on seaduses reguleeritud hüvitise maksmise suurus abipolitseiniku pereliikmetele tema hukkamise korral. Politsei- ja Piirivalveamet või kohalik omavalitsus abipolitseinikule ülesannete täitmiseks kulunud side, transpordi ja muud kulud, samuti võib Politsei- ja Piirivalveamet hüvitada abipolitseinikule tervisekontrolli kulud (RT I 20.12.2010, 1, §40). Piirmäärad kehtestatakse Politsei- ja Piirivalveameti peadirektori käskkirjaga.

3.2.2 Vabatahtlikud päästjad

Vabatahtlike päästjate eesmärk on ennetada õnnetusi, päästa inimesi, vara ja keskkonda. „Päästjatena sätestatakse päästeseaduse kohaselt isikuid, kes vastavad kindlatele nõuetele, kes on saanud vastava väljaõppe ja kes on päästeasutuse poolt saanud ka sellekohase tunnustuse – vabatahtliku tunnustuse“ (Laaniste, Ojala 2010, 46).

Päästeseadus reguleerib ainult riigi poolt tunnustatud vabatahtlike tegevust. Kuid on olemas ka teistsuguseid vabatahtlike, kes tegutsevad iseseisvalt ja ei täida kehtestatud nõudeid ning kes ei

ole saanud ka vabatahtliku tunnistust. Sellist tegevust päästeseadus ei reguleeri ja nendele ei laiene ka päästeseadusega sätestatud sotsiaalsed tagatised, välja arvatud juhul, kui nad on erandkorras päästetööde juhi poolt päästetööle rakendatud. Need vabatahtlikud tegutsevad kodanikualgatuse korras. Päästja, kes tegutseb üksinda oma kogukonna heaks, arvatakse vastava päästkeskuse juures asuva vabatahtlike üksuse koosseisu (RT I 2010, 24, 115, §37).

Päästeasutus võib sõlmida tsiviilõiguslikke lepinguid päästetööl ja ennetustööl osalevate päästjatega (RT I 2010, 24, 115, §2). „Lepinguga ei anta vabatahtlikele üle riigiasutuse õigusi ega kohustusi, vaid lepitakse kokku koostöö ja rahastamise põhimõtted“ (Laaniste, Ojala 2010, 9). Eesmärk on tagada koostöö suurema turvalisuse tagamiseks paljude ühiskonnaliikmete kaasabil, mitte riigi ülesannete delegeerimine. Vastava lepingu võib sõlmida iga päästeasutus. Lepingud sõlmitakse vabatahtlike mittetulundusühingutega, milles määratakse kuidas päästkeskus mittetulundusühingut toetab – kas rahaliselt, koolituste korraldamisega, tehnika ja varustuse üleandmisega – ning millise võimekus tagavad vabatahtlikud päästeasutusele (Laaniste, Ojala 2010, 9).

Päästjal on kokkuleppel tööandjaga õigus saada päästetöödel osalemiseks vaba aega (RT I 2010, 24, 115, §37). Päästja peab selleks puhuks saama tööandjaga kokkuleppele ja tal peab olema tööandja nõusolek. Töölt puudunud aja eest ei maksta päästjale tasu ja riik ei maksa tööandjale kompensatsiooni, kuigi riigil on võimalus seda teha (RT I 2010, 24, 115, §45).

22. jaanuaril 2010 aastal asutati Eestis mittetulundusühing Priitahtlik Päästeliit, mille eesmärk on tõhustada koostööd priitahtlike tuletõrjajate ja riigistruktuuride vahel ning toetada uute vabatahtlike liitude teket. Hetkel moodustavad Eestis Priitahtliku Päästeliidu liikmeskonna 96 liiget. Kokku on päästeliitlasi üle 2000. Priitahtlikud pritsimehed on oma kodukandis abiks tulekahjude kustutamisel, samuti tegelevad aktiivselt ennetustööga. Erinevaid päästeala vabatahtlike ühendusi koondab ning valdkonda arendab Eesti Priitahtlik Päästeliit.

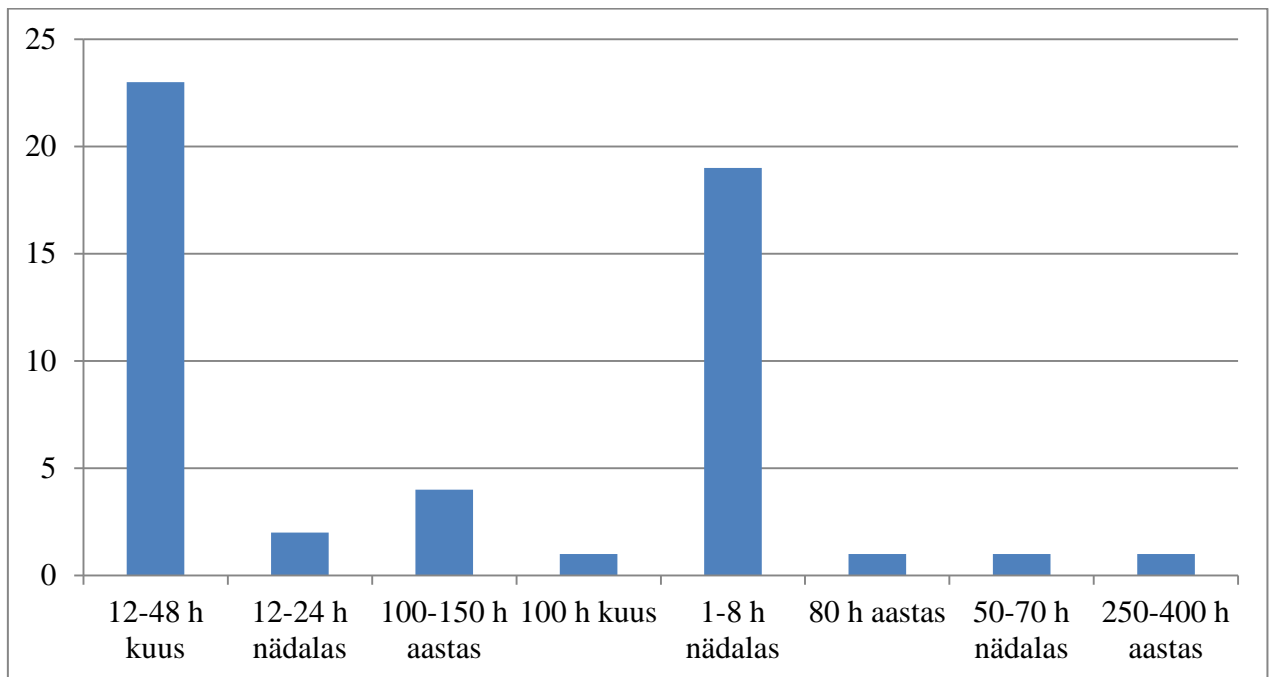
Päästeasutus võib hüvitada vabatahtlikele päästjatele kulud, kuid ei ole kohustatud seda tegema. Kulude hüvitamise kord lepitakse omavahel eraldi kokku sõlmides vastavad lepingud (RT I 2010, 24, 115, §40). Vabatahtlike tegevust võivad toetada kohalikud omavalitsused, ettevõtjad ja mittetulundusühinguid, kes moodustavad abikomando (RT I 2010, 24, 115, §40). Juhul, kui mittetulundusühing on moodustanud abikomando, siis sõlmib päästeasutus lepingu

mittetulundusühinguga ning päästeasutus hüvitab mittetulundusühingule kulud ühtselt, see tähendab, et igale mittetulundusühingu liikmeks olevale vabatahtlikule eraldi kulude hüvitamist ei toimu.

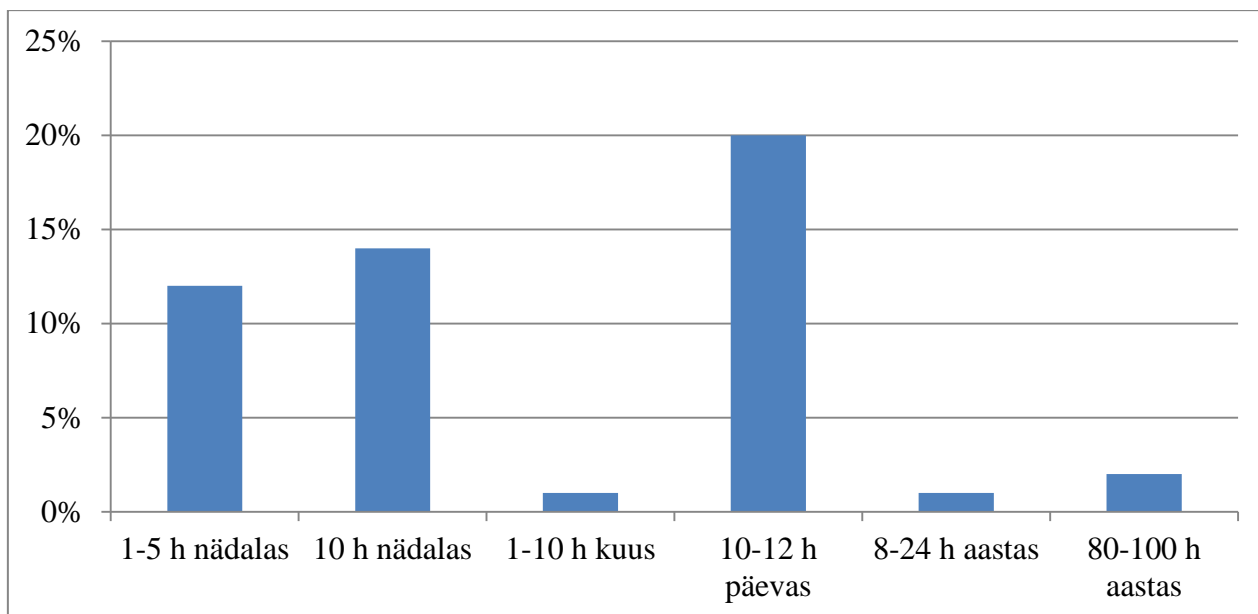
3.3 Uuringu tulemused

3.3.1 Üldine taust

Esitatud küsimustele vastas 5% ehk 129 vabatahtliku, kellest 94 olid mehed ja 35 naised. Küsimustele vastanutest 43 olid kõrgharidusega, 61 keskharidusega ja 21 rakendusliku kõrgharidusega ning 3 põhiharidusega. Vastanutest 47% on töötanud vabatahtlikuna rohkem kui 6 aastat, 31% 0,5 kuni 2 aastat ja 22% 2,5 kuni 5 aastat. Vabatahtlikule tegevusele kulutamise aeg ehk tööaeg varieerub palju, kuna nad töötavad vastavalt vajadusele.

Joonis 1. Abipolitseinike vabatahtlikule tööle kulutatud aeg

Joonis 2. Päästjate vabatahtlikule tööle kulutatud aeg

Samas võivad päästja töötunnid olla väga erinevad, sest need olenevad erinevatest asjaoludest, näiteks väljakutsetest, õppustest jms. Sellest lähtuvalt võib vabatahtlikule tööle kuluda nädalas vahel 0 tundi või ka 10 ja enam tundi (näiteks 120 tundi koduses valves) ning sellepärast vastas ka 3% päästjatest, et töötunnid sõltuvad erinevatest asjaoludest ja toimivad vastavalt vajadusele.

Vabatahtlikel paluti vastata, mis on need põhjused, miks nad tegelevad vabatahtliku tegevusega. Uuringust selgus, et töötatakse vabatahtlikuna, kuna töö meeldib ja levinud on arusaam, et kui vabatahtlikud seda ei teeks, siis ei teeks seda keegi. Lisaks töötatakse vabatahtlikuna missioonitundest, kohusetundest, igavusest ja soovist teistega suhelda. Levinud on arvamus, et vabatahtliku töö tegemine on iga kodaniku kohus aidates muuta oma riiki paremaks. Eesmärk on püüda veenda teisi sama tegema. Vabatahtlik töö pakub uusi kogemusi, oskuseid, teadmisi ja väljakutseid, on huvitav, saab inimestega tutvuda ning võimaluse olla ühiskonnale kasulik. Vabatahtlik tegevus seisneb teiste toetamises ja abistamises ja sellepärast tunnevad vabatahtlikud muret riigi tuleviku pärast, soovitakse kaitsta Eesti rahvast, kuna riik ei suuda ise korda tagada. Näiteks päästjad tõid välja, et neil on olemas oskus päästetööd teha ja samas on olemas vajadus selle töö järele. Kuid, kui vabatahtlike ei ole, siis tavatuletõrje ei jõua kõiki tulekahjusid üksi ära kustutada.

Abipolitseinikud teevad oma tööd kuritegevuse peatamiseks ja soovist tagada politsei kättesaadavus maapiirkondades. Nende jaoks on samuti oluline ise midagi ära teha. Vabatahtlikuks olemisel on omad eelised, näiteks annab see mõnele võimaluse politseinikuks õppida, mõnele teisele, aga võimaluse teha politseiniku tööd abipolitseinikuna.

3.3.2 Abipolitseinikud ja vabatahtlikud päästjad vabatahtlikkuse printsiipide rakendamisest

Vabatahtlikele tutvustati kõiki rahvusvahelisi vabatahtlikkuse printsiipe ja paluti vastata, kas nende organisatsioonis lähtutakse kõikidest printsiipidest, lähtutakse osaliselt või ei lähtuta vabatahtlikkuse printsiipidest. Vastanutest 57% kinnitas, et nende organisatsioonis lähtutakse kõikidest vabatahtlikkuse printsiipidest, 37% vastanutest märkis, et neil lähtutakse vabatahtlikkuse printsiipidest osaliselt ja 1% vastas, et vabatahtlikkuse printsiipidest ei lähtuta ning 5% ei osanud küsimusele vastata.

Vastajatel paluti printsiipide olulisust hinnata viie palli süsteemis, kus 5 oli kõige olulisem ja 1 mitteoluline. Vabatahtlikud said valiku teha kümne printsiibi seast, mis on toodud magistritöö juurde lisatud ankeetküsitluses (lisa 1). Printsiipide hindamisel läksid päästjate ja abipolitseinike arvamused lahku. Vabatahtlikud pidasid oluliseks järgmisi printsiipe:

Päästjad	Abipolitseinikud
vabatahtlik austab teiste õigusi, väarikust ja kultuuri (83%)	vabatahtlik austab teiste õigusi, väarikust ja kultuuri (82%)
vabatahtlik tegevus on teiste toetamine ja abistamine (74%)	vabatahtlikus on seadustatud viis, kus vabatahtlikud saavad osaleda oma ühiskonna heaolu hüvanguks (72%)
vabatahtlik tegevus ei tohi olla kohustuslik (59%)	vabatahtlik propageerib ja tõstab esile inimeste õigusi ja võrdset kohtlemist (69%)
vabatahtlikud ei asenda palgalisi töötajaid ega ohusta nende turvalisust ja tasustatud töökohti (59%)	vabatahtlik tegevus on teiste toetamine ja abistamine (66%)
vabatahtlikus on seadustatud viis, kus vabatahtlikud saavad osaleda oma ühiskonna heaolu hüvanguks (53%)	vabatahtlik tegevus ei tohi olla kohustuslik (62%)

vabatahtlik propageerib ja tõstab esile inimeste õigusi ja võrdset kohtlemist (53%)	vabatahtlikud ei asenda palgalisi töötajaid ega ohusta nende turvalisust ja tasustatud töökohti (54%)
vabatahtlik tegevus ei tohi asendada tasustatud tööd (48%)	vabatahtlikkuse eesmärk ei tohi olla tulu teenimine (41%)
vabatahtlikus on töövahend üksikisikutele ja gruppidele, et rahuldada ühiskonna ja keskkonna vajadusi (44%)	vabatahtlikus on töövahend üksikisikutele ja gruppidele, et rahuldada ühiskonna ja keskkonna vajadusi (38%)
vabatahtlikkuse eesmärk ei tohi olla tulu teenimine (38%)	vabatahtlik tegevus ei tohi asendada tasustatud tööd (38%)
vabatahtlik teenib ühiskonda ja osaleb ainult selles töös, millest nii ühiskond kui ka vabatahtlik ise kasu saavad (22%)	vabatahtlik teenib ühiskonda ja osaleb ainult selles töös, millest nii ühiskond kui ka vabatahtlik ise kasu saavad (34%)
vabatahtlik tegevus on tegevus, mis teostatakse mittetulundusühingute poolt (18%)	Vabatahtlik tegevus ei tohi olla tasustatud (9%)
vabatahtlik tegevus ei tohi olla tasustatud (5%)	vabatahtlik tegevus on tegevus, mis teostatakse mittetulundusühingute poolt (8%)

Eeltoodud tabelist saame järeldada, et nii abipolitseinikud kui ka vabatahtlikud päästjad peavad kõige olulisemaks, et vabatahtlik austab teiste õigusi, väärikust ja kultuuri. Järgnevate printsiipide osas on abipolitseinike ja päästjate arvamused erinevad. Näiteks abipolitseinikele on oluline vabatahtliku tegevuse seadustamine ja inimeste õigused ning võrdne kohtlemine, aga vabatahtlikele päästjatele on oluline teiste toetamine ja vabatahtliku tegevuse eristamine palgatööst.

Küsimusele, et kui paljud vabatahtlikud päästjad ja abipolitseinikud oleksid nõus töötama vabatahtlikkuse printsiipide alusel, vastasid 73%, et on nõus töötama vabatahtlikkuse printsiipide alusel ja 26% ei ole nõus ning 1% ei osanud küsimusele vastata. Samas leiti, et normaalne on vabatahtlikus töös tehtud kulutuste hüvitamine. Igal printsiibil on oma hind, kuna kõiki tegevusi ei saa teha tasuta, sest teatud tegevused võiksid olla tasustatud ja tasu võiks olla vähemalt miinimumpalga ulatuses. Näiteks arvasid abipolitseinikud, et vabatahtliku töö teostamine mittetulundusühingu kaudu pole vajalik, sest piisab abipolitseiniku seadusest. Päästes tasustatakse väljasõidul oldud tundide eest ja enamus vastanutest leidis, et see on õige. Pääste eripäraks on sõltuvus hädaolukordadest, mitte niivõrd vabast tahtest. Eeltoodust saab järeldada,

et vabatahtlikud on nõus töötama vabatahtlikkuse printsiipide alusel, kuid teatud erisustega, kus vabatahtlikule tuleks maksta tasu vähemalt miinimum palga ulatuses ja pääste eripäraks on vaba tahte puudumine, kuna nende töö sõltub paljuski hädaolukordadest. Päästjate arvates tuleb arvestada mittetulundusühingute muude kuludega, mis ei ole vaadeldavad palgakuluna.

Küsimusele, kui oluline on teie jaoks eristada vabatahtliku tööd palgalisest tööst, vastas 78%, et eristamine on oluline ja 22% jaoks ei ole oluline. Sellest vastusest saab järeldada, et vabatahtlike jaoks on väga oluline nende töö eristamine palgalisest tööst, kuid samas näevad vabatahtlikud endeid rohkem tavatöötajatena kui päris vabatahtlikena.

Küsimusele vastamisel, et milliseid riske nähakse vabatahtlikkuse printsiipide mittekasutamisel, said vastajad valida nelja vastusevariandi seast neile olulisema või kõik neli varianti. Vabatahtlike printsiipide mittekasutamisel nähakse järgmisi riske:

Päästjad	Abipolitseinikud
piiride kadumine vabatahtliku ja tavatöötaja vahel (90%)	vabatahtlike ära kasutamine (75%)
vabatahtlike ära kasutamine (86%)	piiride kadumine vabatahtliku ja tavatöötaja vahel (64%)
vaba tahte põhimõtte ära kadumine (78%)	vaba tahte põhimõtte ära kadumine (63%)
vabatahtlike õigustega mitteamvestamine (74%)	vabatahtlike õigustega mitteamvestamine (57%)

Abipolitseinikest 2% ja päästjatest 1% ei näinud riske ja leidis, et peamine on motivatsioon ja motiveerimine ning 3% ei osanud küsimusele vastata. Kui motivatsioon on olemas, siis riske tekkida ei saa. Eeltoodust tulenevalt saab järeldada, et abipolitseinikele ja vabatahtlikele päästjatele on olulised sarnased tegurid, millele tähelepanu juhtida, kui vabatahtlikus töös ei rakendata vabatahtlikkuse printsiipe. Erinevust võib näha ainult kahe esimese vastus osas, mille kohaselt abipolitseinike arvates on suureks ohuks vabatahtlike ära kasutamine, aga vabatahtlikele päästjatel arvates on suureks ohuks piiride kadumine tavatöötaja ja vabatahtliku vahel.

3.3.3 Abipolitseinikud ja vabatahtlikud päästjad vabatahtlikkuse printsiipide rakendamise seotud probleemidest

Võttes arvesse printsiipide selgitusi, siis leidsid 98% vabatahtlikest, et teevad oma tööd vabast tahtest. Ainult 1% leidis, et ei tee oma tööd vabast tahtest ja 1% ei osanud küsimusele vastata.

Näiteks abipolitseiniku tegevus ei sõltu niivõrd sündmustest, kuna abipolitseinikud teevad oma tööd graafiku alusel. Lisaks tõid abipolitseinikud välja, et nad saavad valida oma tööaega. Päästjatel ei ole võimalik töös lähtuda ainult vabast tahtest – otsus tööd teha võib olla vabatahtlik, kuid erakorralisele sündmusele reageerimine on kohustuslik.

Vastanutest 64% märkis, et nende õigused on samad tavatöötajaga ja 35% märkis, et neile ei kehti tavatöötajaga sarnased õigused ning 1% ei osanud küsimusele vastata. Abipolitseinikele kehtib abipolitseiniku seadus, mis nende arvates on piisav reguleerimaks abipolitseinike õigusi. Abipolitseinikele kehtivad tavatöötaja õigused osaliselt, näiteks menetlusõigust abipolitseinikel pole, küll aga saavad nad läbi viia erinevaid haldustoiminguid. Päästjad märkisid, et tavapäästja saab töö eest tasu ja nendel on koolitus parem. Samas tõid päästjad välja, et ei olda kursis kõikide tavatöötaja õigustega, kuid mittetulundusühingutega seotud päästjate õigused ja kohustused on kõikjal sarnased. Eeltoodust saab järeldada, et nii abipolitseinikud kui ka vabatahtlikud päästjad arvavad, et nad teevad oma tööd vabast tahtest, kuigi tuleb arvestada, et nende tegevusi ei saa võrrelda vabatahtliku tegevusega, sest nad ei saa valida oma vaba aega, millal tegeleda vabatahtliku tegevusega. Tegelikkus on see, et mõnikord peab vabatahtlik tegema sellist tööd, mille eesmärgiks on teenida mittetulundusühingu tegevuseks raha, sest organisatsiooni arendamiseks ja hindamiseks on raske muul viisil finantse leida.

Küsimusele, et kui paljude vabatahtlikega on vabatahtliku töö tegemiseks sõlmitud leping, vastas 35%, et nendega on leping sõlmitud ja 65% vastas, et nendega lepingut sõlmitud ei ole. Vabatahtliku töö tegemiseks on lepingud sõlmitud 35%, seal hulgas 39% Politsei- ja Piirivalveametiga, 27% Päästeametiga, 20% kohaliku omavalitsusega, 13% mittetulundusühinguga ja 1% Vabatahtlike Päästjate Liiduga. Vastuste erinevus võib tulla asjaolust, et näiteks teatud juhtudel sõlmib Politsei- ja Piirivalveamet abipolitseinikuga lepingu ainult üksikürituste turvalisuse tagamiseks.

Lepingu vormiks on 73% suuline või kirjalik kokkulepe vabatahtlikus töös osalemiseks ja 26% vastavasisuline kokkulepe puudub ning 1% on jätnud küsimusele vastamata. Küsitluste põhjal vastas 80%, et nad on nõus töötama ka ilma lepinguta, kuid 19% jätkaksid töötamist meelsamini lepinguga nagu nad senini on teinud. 1% jättis küsimusele vastamata. Eeltoodust saab järeldada, et vabatahtliku tööd tehakse kokkulepete alusel, mis tähendab, et vabatahtlikuga otseselt lepingut ei sõlmita. Kokkulepped võivad olla nii kirjalikud kui suulised. Näiteks vabatahtlike päästjate

puhul on mõnel lepingud sõlmitud mitme osapoolega, samas ametliku tööd kirjeldavat lepingut ei ole, kuid osade projektide puhul on organisatsioonil siduvad lepingud.

Vabatahtlikkuse printsiipide mittejärgimisel võib esineda negatiivseid kogemusi, nagu vabatahtlike ära kasutamine, piiride kadumine vabatahtliku ja tavatöötaja vahel jne. Vastanutest 67% ei olnud kunagi kogenud vabatahtlikust tegevusest tulenevaid negatiivseid kogemusi, 33% on need kogemused esinenud. Abipolitseinikud tõid välja, et neil on keelatud oma varustuse kasutamine ja lubadus anda varustus riigi poolt on jäänud täitmata. Abipolitseiniku seadus ei ole üheselt mõistetav. Pinged vabatahtlike ja palgaliste töötajate vahel (puudu on hoolivusest ja meeskonnaprinsiibist). Abipolitseinikul on suur soov osaleda politsei tegevuses, näiteks kui abipolitseinik pakub ennast vabatahtlikuna kaasa, siis on olnud juhuseid, kus talle öeldakse, et vajalike politseinike arv on hetkel täis ning rohkem juurde pole vaja. Abipolitseinikud leiavad, et mida rohkem on abipolitseinike väljas näha, seda suurem turvatunne ühiskonnal tekib. Sama töid välja ka päästjad, et neid ei võeta tõsiselt, kuna neid ei lasta tõsistele päästetöödele. Abipolitseinikud tõid välja vabatahtlikult panustatud aja ebaefektiivse kasutamise. Neid ei suudeta piisavalt kaitsta, neile on jäetud lubatud kulud katmata. Tegevusse kaasamine on madal. Abipolitseinike soov kogemusi omandada on suur, millest võib välja kasvada soov õppima elukutseliseks politseinikuks. Esinenud on ka juhtusid, kus abipolitseiniku on värvatud sarnase töökogemuse tõttu, kuna ta on töötanud enne samal töökohal palgalise töötajana. Päästjate puhul on esinenud teadmiste ära kasutamist ja hoolimatust. Vabatahtlust propageeritakse ainult seal, kus soovitakse likvideerida riikliku teenust. Näiteks päästjatel, kes on organisatsioonis juba pikemat aega olnud, siis tekib palju selliseid ülesandeid, mis on olulised ja seotud organisatsiooni terviklikkuse, edasi arendamise ja finantsilise jätkusuutlikkusega. Need ülesanded on tihti sellised, mida ei saa ette prognoosida, aga samas mõjutavad need perekonnaelu ja mõnikord ka põhitööd.

Abipolitseinikud tunnevad kõige enam puudust vabast ajast, abipolitseiniku seaduse kaitsest, erinevatest võimalustest, et saadaks aru nende vajalikkusest, inimeste mõistmisest vabatahtlikkusest, inimlikkusest, informatsioonist, paremast suhtumisest töökohal, tunnustamisest, koolitustest, korralikust varustusest ja lubaduste täitmisest. Esinenud on juhuseid, kus kõiki lubadusi ei täideta, osad palgalised töötajad ei suhtu tõsiselt vabatahtlike poolt panustavasse aega. Eraldi toodi välja soov, et Politsei- ja Piirivalveameti juhtkond võiks rohkem tähelepanu pöörata "rohujuure" tasandile, sest liiga palju on piiranguid, mida vabatahtlik

teha ei tohi. Abipolitseinikud tunnevad puudust lisaks eeltoodule palgast, õiguste vähesusest, võimalusest osaleda patrullis, vabatahtlike töö väärtustamisest, vähesest kaaskodanike aktiivsusest vabatahtlikus tegevuses, tööülesannetega seotud kulude hüvitamisest, ühiskonna toetusest ja sellest, et politseinikke võiks rohkem olla.

Päästjad tunnevad kõige enam puudust ressursist, töövahenditest, tunnustamisest, täiendõppest, oma depoost, sündmustest, ühiskonna ja organisatsiooni toetusest ja riigipoolsest huvist ning kaasvabatahtlike aktiivsusest. Tööandjal võiks olla rohkem kasu (näiteks maksusoodustused) sellest, et tema töötaja tegutseb vabatahtlikuna, sest see motiveeriks tööandjat vabatahtliku toetama ja võimaldama ka osaliselt tööajast vabatahtliku tegevust. Lisaks eeltoodule tuntakse puudust:

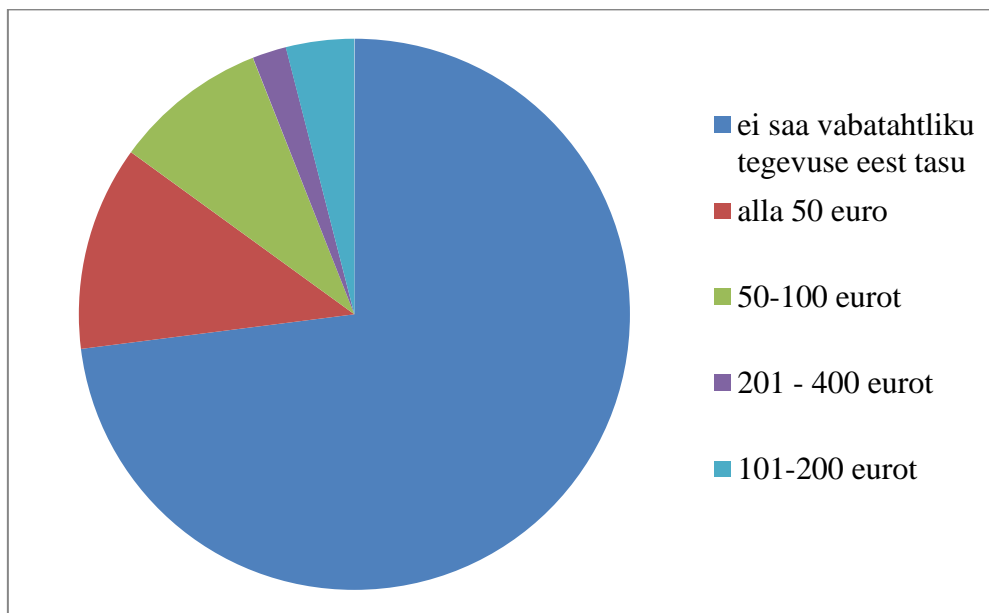
- ajast, mis lubaks vabatahtlikel tegeleda oma põhiliste eesmärkide elluviimisega, mitte vabatahtlike organisatsioonide elus hoidmisega;
- rahalisest ressursist, mis võimaldaks vabatahtlike koolitada, tehnikat korras hoida, kaasaegset varustust osta jne;
- jätkusuutlikust toimimismehhanismist, mis peaks olema tagatud riiklikul tasandil. Näiteks Päästeameti otsusest, millist teenust soovitakse ja selget arusaamast, milline on organisatsiooni roll päästesüsteemis ning millised on edasised perspektiivid;
- võrdsetest vabatahtlikkuse printsiipidest nii linnas kui ka maal;
- riigiametite avatusest ja austusest vabatahtlike vastu.

Vabatahtlikule ei ole vabatahtlikkuse printsiibist lähtudes ette nähtud töötasu ja sellega seoses vastanud abipolitseinikud ajasid segamine tasu maksmise ja kulude hüvitamise. Vabatahtlikkuse printsiibid ei keela vabatahtlikule tema vabatahtlikus tegevuses osalemise eest kulude hüvitamist vaid keelab tegevuse eest tasu maksmise. Vastanutest 62% saavad kulude hüvitamiseks kompensatsiooni ja 38% ei saa kulude hüvitamiseks regulaarset kompensatsiooni. Vastajatest 66% märkis, et saadav kompensatsioon kulude hüvitamiseks on piisav, kuid 33% vastanute jaoks ei ole kompensatsioon piisav. Kuna nimetatud küsimusele vastamine ei olnud kohustuslik, siis päästjatest 1% jättis küsimusele vastamata.

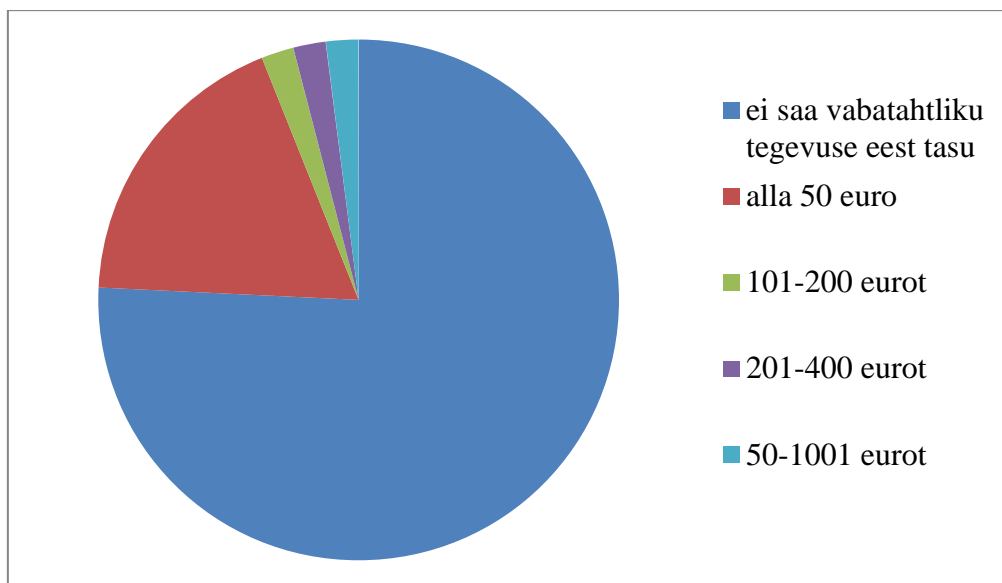
Vabatahtliku töö tegemise eest saavad regulaarset tasu 19% ja 81% vastanutest ei saa vabatahtliku töö eest tasu. Eeltoodust saab järeldada, et pääste ja politsei valdkonnas tegutsevatele vabatahtlikele tasustamatuse printsiip ei kehti, kuna nendele makstakse osaliselt

töötasu. Nendelt abipolitseinikelt ja vabatahtlikelt päästjalt, kes vastasid, et saavad vabatahtliku tegevuse eest regulaarset tasu küsiti, kas nende töötasu suurus sõltub töömahust. Näiteks ulatuslikul ja pikaajalisel päästetöödel osalevale päästjale makstakse Vabariigi Valitsuse reservist päästetööl osalenud aja eest tasu.

Vastanutest 16% märkis, et tasu suurus sõltub töömahust, 2% märkisid, et saavad töötasu kindlaksmääratud suuruses. 1% protsent vastanutest tõi eraldi välja, et nad saavad regulaarseid ergutusi, vabatahtliku töötasu ei maksta rahas. Näiteks abipolitseinike puhul makstakse tasu vastavalt vabatahtlikus tegevuses osaletud töötundidele või ainult suurüritustel osaletud aja eest, või siis sõltub tasustamine konkreetsest tööülesandest ja selle keerukusest. Päästjad, kes töötasu ei saa tõi välja, et neil on kombeks, et teenitud tulu läheb mittetulundusühingu eelarvesse. Suuremate projektide puhul kulutatakse osa tulu aktiivsemate osavõtjate tunnustamiseks mõne ühisürituse organiseerimise kaudu. Harva kui on õnnestunud mõne projekti jaoks saada lisa sponsoreid, siis on sponsorid teinud ostu soodustusi näiteks matkakaupadele. Nende puhul, kes regulaarset töötasu ei saa võib erinevust seletada sellega, et näiteks töötades kohalikus omavalitsuses võib kohalik omavalitsus näha ette töötasu, preemia või hüvitise maksmise.

Joonis 3. Abipolitseinike töötasu suuruste vahemik

Joonis 4. Päästjate töötasu suuruste vahemik

Samas märkis 90% vastanutest, et nad osaleks vabatahtlikus tegevuses ka ilma rahalist tasu saamata ja 9% ei osaleks selles tegevuses kui nad tasu ei saaks. 1% jättis küsimusele vastamata.

Nii abipolitseinikud kui ka päästjad leidsid, et riik peaks leidma viise, kuidas vabatahtliku tööd mingil määral tasustada ja väärtustada. Tasustamatuse printsiibi rakendamisega on mõningaid probleeme, kuna uuringus osalenud ajasid segamine vabatahtliku töö eest tasu saamise ja kompensatsiooni. Tasustamatuse printsiip ei keela vabatahtlikule tema vabatahtliku tööga seotud kulude hüvitamist. Vaid ütleb, et võimalusel tuleks vabatahtlikule hüvitada järgmised kulud: sõidukulud kodust tööle ja töölt koju; reisimisega seotud kulud, mis on seotud organisatsiooni tööga; kulud toidule, mis on seotud vabatahtlikuna töötamise ajal; sidekulud; ülalpeetavate kulud (näiteks peres: vanavanemate, laste osas) sellel ajal kui vabatahtlik teeb vabatahtliku tööd ja ei saa viibida oma pere juures ja neid toetada sh kaaluda põhipalga säilitamist põhitöökohal vabatahtliku töö tegemise ajaks. Päästjad näevad oma tööd rohkem palgalise kui vabatahtliku tööna, kuid riik vaatleb seda kui vabatahtlikku tegevust ja nimetab seda vabatahtlikuks tööks ehk siis riigi töö vabatahtliku tegevuse all. Vaatamata sellele teevad päästjad oma tööd vabast tahtest ja on motiveeritud osalema vabatahtlikus tegevuses. Mõlemad osapooled leidsid, et vabatahtlik tegevus kasulikkuse printsiibi mõistes toob kasu vabatahtlikule uute oskuste, teiste aitamise, uute inimestega tutvumise ja ühiskonnaprobleemidele tähelepanu juhtimise näol.

Küsimusele vastamisel, et millistel tingimustel ollakse nõus töötama ilma rahalist tasu saamata, said vastajad valida kuue vastusevariandi seast neile olulisema või kõik kuus vastusevarianti.

Vabatahtlikud oleksid nõus töötama vabatahtlikus tegevuses ilma rahalist tasu saamata järgmistel tingimustel:

Päästjad	Abipolitseinikud
hüvitised õnnetuse tekkimise korral (68%)	hüvitised õnnetuse tekkimise korral (69%)
põhitöökohal palga säilitamine vabatahtliku tegevuse ajaks (65%)	hüvitised tervisele (60%)
hüvitised tervisele (54%)	põhitöökohal palga säilitamine vabatahtliku tegevuse ajaks (51%)
kompensatsiooni maksmine (44%)	tunnustamine (48%)
tagatud hüvitised lähedase surma korral (35%)	tagatud hüvitised lähedase surma korral (40%)
tunnustamine (30%)	kompensatsiooni maksmine (35%)

Abipolitseinikud märkisid, et nad on rahul hetkel kehtiva abipolitseiniku seadusega ja leidsid, et tasustamine peaks toimuma vastavalt abipolitseiniku seadusele. Päästjad lisasid, et kompenseeritud võiksid olla vabatahtliku tegevusega otseselt seotud valdkonnaalased tasuta koolitused/enese arendamise võimalused, koolituskulude kompensatsiooni, tunnustamise (medal, autasu jms), kõik need asjad oleks head, aga leiti, et probleemiks on Päästeamet poolt vabatahtlike tõrjumine kohtades, mis ei ole nn abikauged piirkonnad.

Nii abipolitseinikud kui ka vabatahtlikud päästjad on nõus töötama vabatahtlikus tegevuses ilma rahalist tasu saamata, kui nendel on kaetud hüvitised õnnetuse tekkimisel. Osaliselt erines töötamine vabatahtlikus tegevuses ilma rahalise tasuta päästjatel, kelle jaoks on olulisel kohal põhitöökohal palga säilitamine vabatahtliku tegevuse ajaks, samas kui näiteks abipolitseinikele on olulisel kohal hüvitiste katmine tervisele ja tunnustamine.

Küsimusele vastamisel, et millised kulud tuleks hüvitada tasustamata vabatahtlikele, said vastajad valida viie vastusevariandi seast neile olulisema või kõik viis vastusevarianti või lisada oma vastusevariandi. Vabatahtlikud oleksid nõus töötama vabatahtlikus tegevuses ilma rahalist tasu saamata järgmistel tingimustel:

Päästjad	Abipolitseinikud
hüvitised õnnetuse korral (81%)	hüvitised õnnetuse korral (77%)
tööülesannetega seotud kulude hüvitamine (72%)	tööülesannetega seotud kulude hüvitamine (75%)

põhitöökohal palga säilitamine vabatahtliku tegevuse ajaks (66%)	hüvitised tervisele (67%)
hüvitised tervisele (65%)	põhitöökohal palga säilitamine vabatahtliku tegevuse ajaks (51%)
tagatud hüvitised lähedase surma korral (37%)	tagatud hüvitised lähedase surma korral (41%)
(lisatud vastusevariant) tunnustamine (30%)	-

Päästjad leidsid, et hüvitada tuleks transpordikulud, sest palju raha kulub vabatahtlikus tegevuses osalemiseks, kui ei elata oma üksusega samas alevis või linnas. Samuti on head pension ja maksusoodustused.

Vabatahtliku tööga seostati järgmiseid kasulikkuse põhimõtteid, milleks on uute oskuste omandamine, oma kogukonna tegevustes osalemine, soov teisi aidata, võimalus arendada oma karjääri, uute hobide leidmine, uute kogemuste saamine, uute inimestega tutvumine, ühiskonnaprobleemidele tähelepanu juhtimine. Neid põhimõtteid said vastajad hinnata viie palli süsteemis, kus 5 oli väga oluline, 1 mitteoluline.

Päästjad	Abipolitseinikud
soov teisi aidata (76%)	uute oskuste omandamine (72%)
uute oskuste omandamine (72%)	soov teisi aidata (75%)
uute kogemuste saamine (68%)	uute kogemuste saamine (72%)
oma kogukonna tegevuses osalemine (55%)	oma kogukonna tegevuses osalemine (64%)
uute inimestega tutvumine (50%)	ühiskonnaprobleemidele tähelepanu juhtimine (59%)
uute hobide leidmine (39%)	uute inimestega tutvumine (56%)
ühiskonnaprobleemidele tähelepanu juhtimine (37%)	uute hobide leidmine (35%)
võimalus arendada oma karjääri (17%)	võimalus arendada oma karjääri (28%)

Tabelist saab järeldada, et nii päästjatele kui ka abipolitseinikele on oluline teiste aitamine ja uute oskuste omandamine, samas on politseinikele olulisem ühiskonnaprobleemidele tähelepanu juhtimine kui päästjatele.

Vabatahtlikel paluti vastata küsimusele, kas vabatahtlik pääste ja politseiteenus peaks olema riigi poolt tagatud muul viisil. Vastanutest 42% leidis, et pääste- ja politseitegevus ei peaks olema

riigi poolt tagatud muul viisil, kuid samas leidis 57%, et selle tegevuse tagamine peaks olema riigi poolt organiseeritud muul viisil, kuna riik võtab hetkel seda teenust iseenesest mõistetavana. 1% jättis küsimusele vastamata. Eeltoodu põhjal saab järeldada, et riik peab tagama politsei- ja päästeteenuse kättesaadavuse muul viisil kui see hetkel on, kuna eelpool toodud vastustest selgus, et vabatahtlike ja tavatöötajate piiride vahe on õrn. See tähendab, et vabatahtlikud näevad ennast rohkem tavatöötajate asendajatena, tehes sama tööd vabatahtlikult, mida tavatöötajad teevad tasu eest.

Küsimusele, kui vabatahtlik oma piirkonnas vabatahtlikuna ei panustaks, kas siis on oht selle teenuse kadumiseks, vastas 53%, et kui nad oma piirkonnas vabatahtlikuna ei panustaks, siis on oht, et selline teenus võib kaduda. 47% leidsid, et teenuse kadumise ohtu ei ole. Vastustest võib järeldada, et vabatahtlikud on pandud asendama tavatöötajaid piirkondades, kuhu riigi ressurss ei ulatu ehk siis vabatahtlikud on ühendanud jõud seal, kuhu riiklik politsei ja päästeteenus kiirelt abivajajani ei jõua.

4. JÄRELDUSED

Analüüsisides uuringutulemusi teeb autor järgmised järeldused, mida vabatahtlikkuse printsiipide rakendamisel tuleb arvestada:

- nii abipolitseinikud kui ka päästjad teevad oma tööd vabast tahtest, kuigi nende tegevust ei saa võrrelda vabatahtliku tegevusega. Näiteks päästja ei saa valida oma vaba aega, millal ta vabatahtlikule tööle panustab, sest päästetegevust reguleerivad hädaolukorrad. Tegelik olukord on see, et mõnikord peab vabatahtlik tegema sellist tööd, mille eesmärgiks on teenida mittetulundusühingu tegevuseks raha, sest organisatsiooni arendamiseks ja hindamiseks on raske muul viisil finantse leida. Väike erisus on abipolitseinike osas, kellel enamjaolt on õigused sarnased tavatöötajaga, sest neile kehtib nende abipolitseinike seadus, mis abipolitseinike arvates on piisav tagamaks vabatahtliku kaitset;
- enamus vastanutest leidis, et nende organisatsioonis lähtutakse, kas kõikidest või siis ainult osaliselt vabatahtlikkuse printsiipidest, millest saab järeldada, et kas osades vabatahtlikes organisatsioonides ei ole kasutusel ühtsed printsiibid või ei ole vabatahtlikele täpselt selged vabatahtlikkuse põhimõtted. Tegemist on olulise probleemiga, mille alused peituvad vabatahtlike organisatsioonide kui ka vabatahtlike endi arusaamad klassikalisest vabatahtlikkusest. See omakorda võib tekitada vastasseisu nende vabatahtlike seas, kes teevad oma tööd ainult vabatahtlikkuse printsiipidest lähtuvalt. Kuigi nii abipolitseinikud kui ka päästjad on nõus töötama vabatahtlikkuse printsiipide alusel, on nendega sõlmitud lepingud ning sellega on nad võtnud endale kohutuse osaleda vabatahtlikus tegevuses vabast tahtest. See tähendab õiguslikus tähenduses, et sellisest tegevusest ei ole neil õigus enam keelduda ehk siis tegemist ei ole enam klassikalises mõistes vabatahtliku tööga;
- nii abipolitseinikud kui ka päästjad leidsid, et riik peaks leidma viise, kuidas vabatahtliku tööd mingil määral tasustada ja väärtustada. Tasustamatuse printsiibi rakendamisega on lood keerulisemad, kuna uuringus osalenud ajasid segamine vabatahtliku töö eest tasu saamise ja kompensatsiooni. Tasustamatuse printsiip ei keela vabatahtlikule tema

vabatahtliku tööga seotud kulude hüvitamist. Päästjad näevad oma tööd rohkem palgalise kui vabatahtliku tööna, kuid riik vaatleb seda kui vabatahtliku tegevust ja nimetab seda vabatahtlikuks tööks ehk siis riigi töö vabatahtliku tegevuse all. Mõlemad osapooled leidsid, et vabatahtlik tegevus kasulikkuse printsiibi mõistes toob kasu vabatahtlikule uute oskuste, teiste aitamise, uute inimestega tutvumise ja ühiskonnaprobleemidele tähelepanu juhtimise näol;

- abipolitseinikud ja päästjad leidsid, et vabatahtliku töö eristamine palgalisest tööst on väga oluline ja oluline roll on ka printsiipidel, sest kui vabatahtlikkuse printsiipe ei järgita, siis võivad vabatahtlikke ohustada sellised tegurid, nagu vabatahtlike ärakasutamine, pinged vabatahtliku ja palgalise töötaja vahel, vabatahtliku tegevuse aja ebaefektiivne ära kasutamine, vabatahtlike õigustega mitteamustamine, palgalise töö tegemine vabatahtliku tegevuse all, riigi poolt vabatahtlikele suurte nõudmiste esitamine jne. Organisatsioonid võivad vabatahtliku tööaega ära kasutades või oskamatult planeerides vabatahtlikus esile kutsuda stressi, mis soodustab vabatahtliku läbipõlemist ja traumajärgset stress. Samuti võivad olla ohustatud tavatöötajad, sest näiteks kui asutus koondab tavatöötajaid, et siis nende töö asendada vabatahtlikega, mida võib nimetada vabatahtlike ärakasutamiseks. Sellepärast ongi soovitatav organisatsioonil lisaks seadusele kehtestada oma sisemised reeglid selgitamaks, mis on vabatahtlik tegevus nende mõistes, millised on vabatahtliku töötingimused ja sealsed reeglid. Need reeglid näitavad vabatahtlikule, et ta on organisatsiooni oodatud, vabatahtlikust hoolitakse, teda austatakse ja tal tekib turvatunne. Päästjatel oli lisaks eeltoodule riskiteguriks vaba tahte põhimõtte ära kadumine, sest näiteks kui vabatahtlikuga on sõlmitud leping, siis seab lepingupartner vabatahtlikule ka kohutused, mis ei ole seotud printsiipidega, vaid seab ette kindlad raamid; vabatahtliku ja palgalise töötaja eristamine on oluline, sest vabatahtlik teeb oma tööd vabast tahtest ilma tasu saamata ja ilma konkreetse siduva lepinguta. Vabatahtlikule ei kehti tavatöötaja reeglid. Vabatahtlikule kehtivad reeglid peab iga vabatahtlik organisatsioon endale ise kehtestama.

Nii abipolitseinikud kui ka päästjad, nägid riske printsiipide mitterakendamisel, milleks võivad olla:

- vabatahtlike ärakasutamine;
- piiride kadumine vabatahtliku ja tavatöötaja vahel;
- vabatahtlike õigustega mitteamustamine.

Päästjate arvates oli lisaks eeltoodule riskiteguriks vaba tahte põhimõtte ära kadumine, sest näiteks kui vabatahtlikuga on sõlmitud leping, siis seab lepingupartner vabatahtlikule ka kohutused, mis ei ole seotud printsiipidega vaid seab ette kindlad raamid. Vabatahtliku ja palgalise töötaja eristamine on oluline, sest vabatahtlik teeb oma tööd vabast tahtest ilma tasu saamata ja ilma konkreetse siduva lepinguta. Vabatahtlikule ei kehti tavatöötaja reeglid. Vabatahtlikule kehtivad reeglid peab iga organisatsioon endale ise kehtestama.

4.1 Poliitikasoovitused

Poliitikasoovitused on koostatud töö autori poolt läbiviidud analüüsi tulemuste ja järelduste põhjal. Autor hinnangul tuleb vabatahtliku poliitsei- ja pääste valdkonna reguleerimisel lähtuda järgmistest soovistest ja lähtudes vabas tahte printsiibist, siis on mõistlik teha vabatahtlikuga kokkulepe, mis koosneb järgmistest tingimustest:

- pakkuda vabatahtlikule vabatahtlikuks tööks vajalikku väljaõpet ja treeninguid;
- pakkuda vabatahtlikule mentorit, kes teda vajadusel juhendab;
- kohelda vabatahtlikku võrdsetel alustel;
- hüvitada vabatahtlikule tema töös tekkinud põhjendatud kulutused (majutus, transport jms);
- pakkuda vabatahtlikule sotsiaalseid garantiisid (kindlustus jne);
- tagada vabatahtlikule turvalisuse ja tervise kaitse.

Samas võiks organisatsioon vabatahtlikult oodata juhendumist organisatsiooni poliitikatest ja protseduuridest; kaasaarvatud võrdsete võimaluste, turvalisuse, tervise kaitse ja konfidentsiaalsuse nõuetest ja kokkuleppest kinnihoidmist.

Võimalusel tuleks vabatahtlikule hüvitada järgmised kulud:

- sõidukulud kodust tööle ja töölt koju;
- reisimisega seotud kulud, mis on seotud organisatsiooni tööga;
- kulud toidule, mis on seotud vabatahtlikuna töötamise ajal;
- posti ja telefoni kulud;
- ülalpeetavate kulud (näiteks peres: vanavanemate, laste osas) sellel ajal kui vabatahtlik teeb vabatahtliku tööd ja ei saa viibida oma pere juures ja neid toetada sh kaaluda põhipalga säilitamist põhitöökohal vabatahtliku töö tegemise ajaks.

Vabatahtlikkuse printsiipide rakendamise eeliseks on:

- võimalus selgitada vabatahtlikule tema kuuluvust organisatsioonis;
- temale tehtavaid kulutusi;
- anda võimalus töötada vabast tahtest kokkuleppega;
- seada selged piirid tavatöötaja ja vabatahtliku vahel.

Seadusandluse piirangud või rakendamise ohud on:

- vabatahtliku töö tegemiseks lepingu sõlmimine – oht, et vabatahtlik ei tee oma tööd enam vabast tahtest, oht muutuda vabatahtlikust tavatöötajaks;
- oma koha leidmine organisatsioonis võib osutuda raskemaks või jääda vabatahtliku jaoks ebaselgeks;
- vabatahtlike ära kasutamine, kuna piirid tava ja vabatahtliku töötaja vahel on ohustatud kaduma.

KOKKUVÕTE

Autori eesmärk oli välja selgitada, kas riigi poolt vabatahtlikele delegeeritud politsei- ja päästevaldkonna ülesannete täitmine on vaadeldav klassikalise vabatahtliku tegevusena ning millised võimalused oleksid olukorra parandamiseks, kasutades vabatahtlikkuse printsiipe.

Uurimisküsimusele vastuse välja selgitamiseks viis autor läbi uuringu päästjate ja abipolitseinike seas, eesmärgiga välja selgitada, millistel alustel toimib nende tegevus ja kas kuidas kaasata sisejulgeoleku vabatahtlike viisil, mis välistab nende ärakasutamist, ega ei ohusta samas teenuse jätkusuutlikkust.

Magistritööst selgus, et

- vabatahtlikkuse printsiipide mittejärgmine sisejulgeolekuvaldkonnas suurendab järgmiste riskide tekkevõimalusi, nagu vabatahtlike ärakasutamine, pinged vabatahtliku ja palgalise töötaja vahel, vabatahtliku tegevuse aja ebaefektiivne ära kasutamine, vabatahtlike õigustega mitteametamine, palgalise töö tegemine vabatahtliku tegevuse all ja riigi poolt vabatahtlikele suurte nõudmiste esitamine;
- nii abipolitseinikud kui ka päästjad teevad oma tööd vabast tahtest, kuigi nende tööd ei saa otseselt vaadelda klassikalise vabatahtlikkusena, sest nende tegevusi reguleerivad hädaolukorrad;
- sisejulgeolekuvaldkonnas kasutusel olev vabatahtlikkuse vorm ei saa olla klassikaline vabatahtlikkus, kuna kodanike ootused teenuse kvaliteedile ei sõltu teenuse osutajast;
- sisejulgeoleku vabatahtlikud organisatsioonid lähtuvad kas kõikidest või siis ainult osadest vabatahtlikkuse printsiipidest ning sama tendentsi võib näha nii päästjate kui ka abipolitseinike seas. Tegemist on olulise probleemiga, mille alused peituvad vabatahtlike organisatsioonide kui ka vabatahtlike endi arusaamas klassikalisest vabatahtlikkusest. See

omakorda võib tekitada vastasseisu nende vabatahtlike seas, kes teevad oma tööd ainult vabatahtlikkuse printsiipidest lähtuvalt;

- suurimaks probleemiks on vabatahtliku tegevuse tasustamine, nii abipolitseinikud kui ka päästjad leidsid, et riik peaks leidma viise, kuidas vabatahtlikku tööd mingil määral tasustada ja väärtustada. Päästjad näevad oma tööd rohkem palgalise kui vabatahtliku tööna, kuid riik vaatleb seda kui vabatahtliku tegevust ja nimetab seda vabatahtlikuks tööks ehk siis riigi töö vabatahtliku tegevuse all. Klassikalise vabatahtlikkuse mõistes oleks oluline leida vabatahtlike kulutustele üheselt arusaadav tasustamise skeem.

Lõpetuseks saab öelda, et vabatahtlik tegevus pääste- ja politsei valdkonnas ei toimi ega saagi toimida klassikalise vabatahtliku tegevusena, siiski saab seda oluliselt parandada ja seetõttu tõi autor välja poliitikasoovitused, mis on koostatud autori järelduste põhjal ja võimaldavad vabatahtliku tegevust pääste- ja politsei valdkonnas paremini reguleerida lähtudes vabatahtlikkuse printsiipidest. Vabatahtlikkuse printsiipide rakendamine võimaldab vabatahtlikule selgitada tema kuuluvust organisatsioonis; temale tehtavaid kulutusi, anda võimaluse töötada vabast tahtest kokkuleppega ja seada selged piirid tavatöötaja ja vabatahtliku vahel.

SUMMARY

„The implementation of voluntary principles in internal security“

Katti Mägi

In Estonia great effort is taken in voluntary sector to involve the volunteers in internal security to ensure the secure community and prevent different crises. It is the most important role and priority of Estonian Country. The country must cope with different crises irrespective if it is threat to the internal- or external security. As it is stated in strategic document „Main Directions in the Security Policy 2015“, in recent years in Estonia the use of volunteers has grown.

The topic of the thesis is acute as in recent years the pressure for voluntary organisations to use the voluntary in internal security has grown. The volunteers and the voluntary organisations shall have to become more active, effective, more organized and sustainable to ensure their reliability and ability to act. In Europe the voluntary sector has become more active and the use of volunteers has grown, because more than 100 million people have involved in voluntary work.

According to the ÜRO definition the voluntary principles are as follows:

- volunteering benefits the community and the volunteer;
- volunteer work is unpaid;
- volunteering is always a matter of choice.

These Principles raise questions, if the payment, cost covering or rewards are acceptable in voluntary work. Also the employers have risen the question how far we can go in voluntary work – from which point the voluntary work becomes paid work. In voluntary work there has been left out these negative aspects that cannot fit to the common voluntary interpretation, like exploit of

volunteers, replacing the full time workers with volunteers. Common cases are that volunteers do not become volunteers in voluntarily – they are forced to become volunteers, for example in rural regions, where the government cannot provide services and volunteers are afraid that the services shall not be available. These negative aspects can start in the voluntary organisations, if they will not use the voluntary principles and do not know how to cope with these negative aspects.

In this masters the authors concern is that the problem with voluntary work in rescue and police sector has become seen as paid work. The negative aspect is that the balances between voluntary and paid work become unstable. The boundaries will be lost between volunteers and paid staff.

This master's thesis purpose is to investigate if the voluntary work in rescue and police sector is shown as classical voluntary work and which opportunities are possible to improve in view of using the voluntary principles.

The Master's thesis will give an answer if the use of voluntary principles will help to achieve to prevent the voluntary negative contradictions. In order to answer the study question author conducted a questionnaire which was sent to the volunteer rescue and police workers.

This master's thesis is divided in to three different chapters. In the first chapter author describes what voluntary work is, who the volunteers are and what is important in internal and international security. Also gives an overview of the delegation of the public services in order to understand how the government (public sector) uses the voluntary work as replacement to public services. In the second chapter author describes the implementation problems of the national voluntary principles in voluntary work. In the third chapter author describes master's thesis methodology and analyses enquiry results.

The following results occurred:

- if the voluntary principles are not applied accordingly the following risks might occur – like exploit of volunteers, tensions between volunteers and paid staff, inefficient use of volunteers work time, not taking into account volunteers rights, doing salaried work as volunteer work and submission of big demands by the government;

- both volunteer rescue and police workers do their work voluntarily, although their work cannot be titled as classical voluntary work, because their activities are governed by emergency situations;
- in internal security the voluntary form cannot be classical voluntarism, because citizens expectations of these services does not depend on the service provider;
- in internal security organizations voluntary rescue and police work based on whether all or only partially voluntary principles are followed can cause voluntary organizations perceptions of classical voluntary principles and confrontations in volunteers who do their job voluntarily based on voluntary principles;
- remuneration of the voluntary work. Although the voluntary rescue and police workers found that government should find out ways how to reward and value volunteer work. Volunteer rescue workers see their work more as paid work not voluntary work and also they see that if the government sees rescue work as voluntary work and designate it as voluntary work, then the voluntary work is titled as public service. In classical voluntary work it is important to find solutions for remuneration scheme.

As a conclusion we can state that voluntary action in police and rescue area does not work and cannot work as classical voluntary action, but we have options to improve. Author singled out political recommendations which are based on authors findings and could be regulated voluntary rescue and police work based on voluntary principles. The implementation of voluntary principles allows understanding the volunteers belonging in organizations, how to remunerate volunteer work, to give change to work voluntarily with agreement and to set clear boundaries with volunteer and paid workers.

KASUTATUD KIRJANDUS

- Abipolitseinike seadus (RTI 20.12.2010, 1) §3; §9; §38; §40; §41
- Aimre. I (2007) Julgeoleku ja turvalisuse sotsioloogiline analüüs Sisejulgeolek 2007(6)
Sisekaitseakadeemia koostaja Tiiu Pohl, 39
- Altnurme. R (2002) Avalike teenuste lepinguline delegerimine kolmandale sektorile
käsiraamat. Avatud Eesti Fond. Balti-Ameerika Partnerlusprogramm. Tänapäev AS Pakett,
Tallinn, 7, 11-12
- Amorim. L, Costanzo. S, Gendens. T, Hoffmann. P, Pavlova. L. (2002) Rahvusvaheline
vabatahtlik teenistus. Haridus-Teadusministeerium, Euroopa Nõukogu kirjastus. T-Kit
Käsiraamat. Strasbourg, Credex, 11
- Anheier, H. K (2000) *Managing non-profit organizations: Towards and New Approach* Civil
Society Working Paper 1 Centre for Civil Society
- Bradsen, T. Pestoff, V. (2006) *Co Production, The Third Sector and the Delivery of Public
Services*, *Public Management Review*, 8:4, 493-501, kättesaadav:
<http://dx.doi.org/10.1080/14719030601022874>, 20.10.2013
- Brunet, A., De Boer, L. and McNamara, K. T. (2001) *Community Choice between Volunteer and
Professional Fire Departments*. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, 30, 26-50.
kättesaadav: <http://dx.doi.org/10.1177/0899764001301002>, 18.05.2014
- Brudney, J.L, Fernandez, S. Ryu, J.E, Wright, D.S. (2005) *Exploring and Explaining
Contracting Out: Patterns Among the American States*, *Journal of Public Administration
Research and Theory*, Vol. 15, No. 3
- Brudney, J. L. Gazley, B. (2009) *Planning to be prepared An Empirical Examination of the Role
of Voluntary Organizations in County Government Emergency Planning*. *Public
Performance & Management Review*, Vol. 32, No. 3, March 2009, 372–399
- Cairns, B. Harris, M. Young, P. (2005) *Building the Capacity of the Voluntary Nonprofit Sector:
Challenges of Theory and Practice*. *Intl Journal of Public Administration*, No 28: 869–885,
2005
- Charette, N. Humphrey-Bratt, C. Maillot, N. Webb, A. (2006) *The Canadian Code for Volunteer
Involvement: An Audit Tool*. Canada: Canada Volunteerism Institute
- Cribb. J (2005) *The Accountability of Voluntary Organisations*, Victoria University of
Wellington 2005

- Enjolras. B (2009) *A Governance-structure approach to voluntary organizations*. Institute for Social Research, Oslo, WP No. 09/01
- Gramberg, A. Vutt, M. (2005) Vabatahtliku tegevuse väljakutsed Eestis. Riigikogu Toimetused, kättesaadav: <http://www.riigikogu.ee/rito/index.php?id=11561&op=archive2> 02.12.2011, 2, 05.06.2014
- Handy. C (1988) *Understanding Voluntary Organizations: How to make them function effective*. Benquin Books Ltd, England
- Johnston, R. Sidenstat, P. (2007) *Contracting Out Government Services: Privatization at the Millenium*, International Journal of Public Administration, 30:3, 231-244
- Kaufman, R. Mirsky, J. Avgar, A. (2003) *A Brigade Model for the management of service volunteers: Lessons for the former Sovet Union*. International Journal of Nonprofit and Voluntary Sector Marketing, Volume 9, No 1
- Kempton, L. Rodney. (1980) *Consepts in Volunteer Management*. Utah State University-Salt Lake City, April 1980
- Kollier and Gräflin (2006) SOC/243 *Voluntary activity: its role in European society and its impact*, Brussels, 13 December 2006 SOC/243 - CESE 1575/2006 EN/o
- Kopli. K (2002) Kodanikud kui koostööpartnerid. Eesti Siseministeerium Spin Press/ OÜ MC International
- Kodanikuhariduse ja vabatahtliku tegevuse analüüsi Euroopa sotsiaaluuringu põhjal Vabatahtliku tüpoloogia 24.01.2012 Tartu Ülikooli sotsiaalteaduslike rakendusuuringu keskus RAKE
- Lagerspetz. M (2007) Kodanikuühiskonna lühisõnastik Eesti Mittetulundusühingute ja Sihtasutuste Liit kättesaadav www.ngo.ee/trykised, 24.04.2012
- Lember. V (2009) Kohalike omavalitsuste üksuste lepinguline delegeerimine kodanikuühendustele, Praxis, 2009 kättesaadav: http://www.siseministeerium.ee/public/SIMDEL_raport.pdf, 05.06.2014
- Lember. V, Parrest. N, Tohvri. E (2011) Vabaiühendused ja avalikud teenused: partnerlus avaliku sektoriga ülevaade ja juhised Eesti Mittetulundusühingute ja Sihtasutuste Liit MTÜ
- Laaniste. P, Ojala. T (2010) Uus Päästeseaduse kommenteeritud väljaanne. Õppevahend. Siseministeerium 17.05.2010. Kättesaadav: <https://www.siseministeerium.ee/uue-paasteseadusek-ommenteeritud-valjaanne/> 19.02.2015
- Machin, J. Paine, A.E. (2008) *Management matters: a national survey of volunteer management capacity*, Institute of Volunteering Research, April 2008, London England, kättesaadav: <http://www.valuenetwork.org.uk>, 05.06.2014

- Mathou, C. (2010) *Voluntering in the European Union: Educational, Audiovisual & Culture Executive Agency*. Directorate General Education and Culture, Final Report *Executive Agency*. Directorate General Education and Culture, Final Report
- Mikkelsen, M. (2006) *Policy Network Analysis as a Strategic Tool for the Voluntary Sector* *Policy Studies*, Vol. 27, No 1, 2006 2006 Policy Studies Institute
- Mänd. T (2005) Vabatahtliku tegevuse mitmekesisus. Ettekanne II Vabatahtlike Foorumil 31.märts - 1.aprill 2005, 1-2
- Möller. G, Ender. J, Mänd. K (2009) Vabatahtlikus tegevuses osalemise Eestis Uuringu aruanne Poliitikauuringute Keskus PRAXIS
- Naghabushanama, M. (2010) *Volunatry organizations – Groth, Trends and Challenges* Vilakshan The XIMB Journal of Management
- Niskala, M. Johnson, B.A. Raad, A. (2004) *Volunterism and Legislation: A Guidance Note*, International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies, Switzerland 10-22, kättesaadav: http://www.ipu.org/PDF/publications/volunteer_en.pdf, 05.06.2014
- Noor, K. (2011) Priitahtlik töö: vabadus, tahe ja kasu. Ajakiri Hea Kodanik nr 2 (52) 2011 kevad EMSL MTÜ, Tallinn
- Osborne, P. Chew, C. Maglaughlin, K. (2008) *The Once and Future Pioneers? The Innovative Capacity of Voluntary Organisations and the Provision of Public Services: a Longitudinal Approach*. Economic and Social Research Council, United Kingdom
- Penner, L.A. (2004) *Volunteerism and Social Problems: Making Things Better or Worse?* *Journal of Social Issues*, Vol. 60, No. 3, 2004, 645-666, kättesaadav: <http://www.med.wayne.edu/fam/faculty/pdfs/JSIpresidential.pdf>, 05.06.2014
- Pedicini, C. (2008) Discussion Paper: Towards a National Volunteer Strategy, September, 2008, kättesaadav: http://www.volunteeringaustralia.org/files/ACHIWAJTN8/Towards_a_National_Strategy_web_version.pdf, 06.06.2014
- Prody, Kinnock. (2000) The Commission and non-covernmenetal organizations: Building a stronger partnership COM 11 of 18/01/2000: kättesaadav: http://ec.europa.eu/civil_society/ngo/en/communication.pdf, 05.06.2014
- Päästeseadus (RTI 2010, 24, 115) §2 lg 5; §37; §40; §45
- Renshaw, S. Krishnaswamy, G. (2009) *Critiquing the Knowledge Management Strategies of Non-profit Organizations in Australia*. World Academy of Science, Engineering and Technology, 49, 2009

Veldre. E (2015) Abipolitseinike kasvav roll. Turvalisuspoliitika 2015 Kokkuvõte
„Turvalisuspoliitika põhisuunad aastani 2015“ täitmisest 2014 aastal. Siseministeerium

Woodill. J. (2007) *Questioning Volunteer Management*, November 2007, 1-4

Defination and Principles of Volunteering (2005). National Volunteering Skill's Centre

National Report of Estonia Study of Volunteering in the European Union. (2009) Country Report
of Estonia, 3

BP Annual Report on the Voluntary Principles on Security and Human Rights, February 21,
2011 kättesaadav:<http://www.bp.com/humanrights>, 05.06.2014

No one Wrote me. *The Voluntary Principles of Security and Human Rights*. Kättesaadav:
<http://www.employment.gov.sk/governments-and-the-voluntaryprinciples.org>, 04.05.2013

No one Wrote me. College of Policing Legal status of volunteers. Kättesaadav:
<http://www.college.police.uk/en/9816.htm#Legal status of Volunteer> 04.01.2014

Lisa 1

Ankeetküsitlus

Küsitlus

Küsimuste eesmärk on välja selgitada kas riigi poolt vabatahtlikele delegeeritud sisejulgeoleku valdkonna, täpsemalt politsei- ja päästevaldkonna ülesannete täitmine saab toimuda lähtudes vabatahtlikkuse printsiipidest, kas nende printsiipide kasutamine on sisejulgeoleku valdkonnas vajalik ja võimalik või tuleks arvestada veel spetsiifilisemate mõjudega/teguritega ja millised positiivsed ning negatiivsed mõjud kaasnevad vabatahtlikkuse printsiipide kasutamisega.

Vabatahtlikkuse printsiibid on järgmised:

- 1) vabatahtlik tegevus ei tohi olla kohustuslik;
- 2) vabatahtlik tegevus ei tohi olla tasustatud ega asendada tasustatud tööd;
- 3) vabatahtlik tegevus seisneb teiste toetamises ja abistamises;
- 4) vabatahtlikus on töövahend üksikisikutele ja gruppidele, et rahuldada ühiskonna ja keskkonna vajadusi, vabatahtlik teenib ühiskonda ja osaleb ainult selles töös, millest nii ühiskond kui ka vabatahtlik ise kasu saavad;
- 5) vabatahtliku tegevuse eesmärk ei tohi olla tulu teenimine;
- 6) vabatahtlikus on seadustatud viis, kus vabatahtlikud saavad osaleda oma ühiskonna heaolu hüvanguks;
- 7) vabatahtlik tegevus on tegevus, mis teostatakse mittetulundusühingute poolt;
- 8) vabatahtlikud ei asenda palgalisi töötajaid ega ohusta nende turvalisust ja tasustatud töökohti;
- 9) vabatahtlik austab teiste õigusi, väärikust ja kultuuri;
- 10) vabatahtlik propageerib ja tõstab esile inimeste õigusi ja võrdset kohtlemist.

Olen väga tänulik kõigile, kes leiavad aega küsimustikule vastamiseks. Küsimustele vastamine võib aega võtta 5 kuni 10 minutit. Küsimustikke ei edastata kolmandatele isikutele ja sellele vastamine on anonüümne.

Austusega,

Katti Mägi, Tallinna Tehnikaülikooli sotsiaalteaduskonna üliõpilane

* Kohustuslik

1. Kellena Te tegutsete?*

- vabatahtlik päästja
- abipolitseinik
- tegutsen mõlemal alal

2. Palun märkida vabatahtlikuna töötamise aeg aastates.*

- 0,5-2
- 2,5-5
- 6 ja rohkem

3. Kui palju aega Te kulutate vabatahtlikule tööle?*

- 1 tund nädalas
- 10 tundi nädalas
- 1 tund kuus ja harvem
- Muu:

4. Kas Teiega on sõlmitud vabatahtliku töö tegemiseks leping?*

- jah
- ei

5. Kellega olete lepingu sõlminud:

Palun vastata sellele küsimusele neil, kes on vabatahtliku töö tegemiseks sõlminud lepingu.

- Päästeamet
- Politsei-ja Piirivalveamet

- Mittetulundusühing ehk vabatahtlik organisatsioon
- Vabatahtlike Päästjate Liit
- Kohalik omavalitsus
- Muu:

6. Kas oleksite nõus töötama ilma lepinguta?*

- jah
- ei

7. Kas Teiega on vabatahtliku töö tegemiseks sõlmitud suuline või kirjalik kokkulepe? Kokkuleppeks võib olla näiteks hea tava, mis ei ole leping*

Palun vastata sellele küsimusele neil, kes ei ole sõlminud vabatahtliku töö tegemiseks lepingut.

- jah
- ei

8. Kas Teile organisatsioonis kehtivad vabatahtlikele sarnased õigused ja kohustused, mis sarnast tööd tegevale tavatöötajale?*

- jah
- ei

9. Vabatahtlikkuse printsiibid on: 1) vabatahtlik tegevus ei tohi olla kohustuslik, 2) vabatahtlik tegevus ei tohi olla tasustatud ega asendada tasustatud tööd, 3) vabatahtlik tegevus seisneb teiste toetamises ja abistamises, 4) vabatahtlikus on töövahend üksikisikutele ja gruppidele, et rahuldada ühiskonna ja keskkonna vajadusi, vabatahtlik teenib ühiskonda ja osaleb ainult selles töös, millest nii ühiskond kui ka vabatahtlik ise kasu saavad, 5) vabatahtliku tegevuse eesmärk ei tohi olla tulu teenimine, 6) vabatahtlikus on seadustatud viis, kus vabatahtlikud saavad osaleda oma ühiskonna heaolu hüvanguks, 7) vabatahtlik tegevus on tegevus, mis teostatakse mittetulundusühingute poolt, 8) vabatahtlikud ei asenda palgalisi töötajaid ega ohusta nende turvalisust ja tasustatud töökohti, 9) vabatahtlik austab teiste õigusi, väärikust ja kultuuri, 10) vabatahtlik propageerib ja tõstab esile inimeste õigusi ja võrdset kohtlemist. Kas teie organisatsioonis lähtutakse vabatahtlikkuse printsiipidest?*

- jah
- ei
- osaliselt lähtutakse
- ei oska öelda

10. Millised alltoodud printsiibid on Teie jaoks olulised? Palun hinnata printsiipe 5 palli süsteemis.

1) Vabatahtlik tegevus ei tohi olla kohustuslik.*

Palun hinnata printsiipe 5 palli süsteemis

0 1 2 3 4 5

ei ole üldse oluline								on väga oluline
----------------------	--	--	--	--	--	--	--	-----------------

2) Vabatahtlik tegevus ei tohi olla tasustatud.*

0 1 2 3 4 5

ei ole üldse oluline								on väga oluline
----------------------	--	--	--	--	--	--	--	-----------------

3) Vabatahtlik tegevus on teiste toetamine ja abistamine.*

1 2 3 4 5

ei ole üldse oluline								on väga oluline
----------------------	--	--	--	--	--	--	--	-----------------

4) Vabatahtlik teenib ühiskonda ja osaleb ainult selles töös, millest nii ühiskond kui ka vabatahtlik ise kasu saavad.*

1 2 3 4 5

ei ole üldse oluline						on väga oluline
----------------------	--	--	--	--	--	-----------------

5) Vabatahtlikkuse eesmärk ei tohi olla tulu teenimine.*

1 2 3 4 5

ei ole üldse oluline						on väga oluline
----------------------	--	--	--	--	--	-----------------

6) Vabatahtlikus on seadustatud viis, kus vabatahtlikud saavad osaleda oma ühiskonna heaolu hüvanguks.*

1 2 3 4 5

ei ole üldse oluline						on väga oluline
----------------------	--	--	--	--	--	-----------------

7) Vabatahtlikus on töövahend üksikisikutele ja gruppidele, et rahuldada ühiskonna ja keskkonna vajadusi.*

1 2 3 4 5

ei ole üldse oluline						on väga oluline
----------------------	--	--	--	--	--	-----------------

8) Vabatahtlik tegevus on tegevus, mis teostatakse mittetulundusühingute poolt.*

1 2 3 4 5

ei ole üldse oluline						on väga oluline
----------------------	--	--	--	--	--	-----------------

9) Vabatahtlik tegevus ei tohi asendada tasustatud tööd.*

1 2 3 4 5

ei ole üldse oluline						on väga oluline
----------------------	--	--	--	--	--	-----------------

10) Vabatahtlikud ei asenda palgalisi töötajaid ega ohusta nende turvalisust ja tasustatud töökohti.*

1 2 3 4 5

ei ole üldse oluline						on väga oluline
----------------------	--	--	--	--	--	-----------------

11) Vabatahtlik austab teiste õigusi, väärikut ja kultuuri.*

1 2 3 4 5

ei ole üldse oluline						on väga oluline
----------------------	--	--	--	--	--	-----------------

12) Vabatahtlik propageerib ja tõstab esile inimeste õigusi ja võrdset kohtlemist.*

1 2 3 4 5

ei ole üldse oluline						on väga oluline
----------------------	--	--	--	--	--	-----------------

11. Kas Te oleksite nõus töötama kõikide vabatahtlikkuse printsiipide alusel? *

Kui Te ei ole nõus töötama vabatahtlikkuse printsiipide alusel, siis palun täpsustada lahtrisse "Muu" mis põhjusel?

- jah

- ei
- Muu:

12. Kas Teie arvates on oluline eristada vabatahtliku tööd ja palgalist tööd?*

- jah
- ei

13. Milliseid riske näete vabatahtlikkuse printsiipide mittekasutamisel?*

- vabatahtlike ära kasutamine
- vabatahtlike õigustega mittearvestamine
- piiri kadumine vabatahtliku ja tavatöötaja vahel
- vaba tahte põhimõtte kadumine
- Muu:

14. Kui Teie ja Teie kaaslased ei osaleks oma piirkonnas vabatahtlikuna, kas siis on oht, et selline teenus Teie piirkonnast kaoks?*

- jah
- ei

15. Kui olulised on alltoodud põhimõtted Teile vabatahtlikus töös? Palun hinnata 5 palli süsteemis. 1) Uute oskuste omandamine.*

1 2 3 4 5

ei ole oluline							on väga oluline
----------------	--	--	--	--	--	--	-----------------

2) Oma kogukonna tegevustes osalemine.*

1 2 3 4 5

ei ole oluline							on väga oluline
----------------	--	--	--	--	--	--	-----------------

3) Soov teisi aidata.*

1 2 3 4 5

ei ole oluline							on väga oluline
----------------	--	--	--	--	--	--	-----------------

4) Võimalus arendada oma karjääri.*

1 2 3 4 5

ei ole oluline							on väga oluline
----------------	--	--	--	--	--	--	-----------------

5) Uute hobide leidmine.*

1 2 3 4 5

ei ole oluline							on väga oluline
----------------	--	--	--	--	--	--	-----------------

6) Uute kogemuste saamine.*

1 2 3 4 5

ei ole oluline							on väga oluline
----------------	--	--	--	--	--	--	-----------------

7) Uute inimestega tutvumine.*

1 2 3 4 5

ei ole oluline							on väga oluline
----------------	--	--	--	--	--	--	-----------------

8) Ühiskonnaprobleemidele tähelepanu juhtimine.*

1 2 3 4 5

ei ole oluline							on väga oluline
----------------	--	--	--	--	--	--	-----------------

16. Kas Teil on vabatahtlikust tegevusest tulenevaid negatiivseid kogemusi? *

- jah
- ei

17. Milliseid negatiivseid kogemusi on Teil vabatahtlikus tegevuses ette tulnud?*

- mind ei ole tunnustatud
- minult on nõutud liiga palju ajalist panustamist
- lubatud kulud on jäetud katmata
- minu teadmisi on ära kasutatud
- mind värvati sarnase töökogemuse tõttu, kuna töötasin enne samal töökohal palgalise töötajana
- negatiivsed kogemused puuduvad
- Muu:

18. Kas vabatahtlikuna tegutsedes on Teie suhtes rakendatud sanktsioone? *

- jah
- ei

19. Milliseid sanktsioone on Teie osas rakendatud?*

- vabatahtlikust tegevusest kõrvaldamine
- hüvede kärpimine või ärajätmine
- noomitus
- minu osas ei ole rakendatud ühtegi sanktsiooni
- Muu:

20. Kas Te saate vabatahtlikuna töötades oma kulude hüvitamiseks kompensatsiooni?*

- jah
- ei

21. Kas kulude hüvitamiseks saadav kompensatsioon on Teie jaoks piisav?*

- on piisav
- liiga väike
- liiga suur

22. Kas Te saate vabatahtliku tegevuse eest tasu (välja arvatud kulu hüvitised)?*

- jah
- ei

23. Kas Teie tasu sõltub töömahust?*

- ei sõltu, kuna saan töötasu kindlaksmääratud suuruses
- jah, tasu suurus sõltub töömahust
- tasustamine ei toimu rahas
- ma ei saa vabatahtliku tegevuse eest tasu
- Muu:

24. Millisesse vahemikku jääb Teie tasu suurus ühes kalendrikuus?*

Palun vastata küsimusele neil, kes saavad vabatahtliku tegevuse eest tasu.

- alla 50 euro
- 50-100 eurot
- 101-200 eurot
- 201-400 eurot
- 401 eurot ja rohkem
- ma ei saa vabatahtliku tegevuse eest tasu

25. Kas Te teeksite seda tööd ka siis, kui see ei oleks tasustatud?

Palun vastata küsimusele neil, kes saavad vabatahtliku tegevuse eest tasu.

- jah
- ei

26. Juhul kui Te ei saaks/ ei saa oma töö eest tasu, siis millistel tingimustel Te oleksite nõus ilma tasu saamata tegema vabatahtliku tööd?*

- kompensatsiooni saamine
- tunnustamine (medal, autasu jms)
- hüvitised tervisele
- hüvitised õnnetuse tekkimisel
- hüvitised lähedastele surma korral
- põhitöökohal palga säilitamine vabatahtliku tegevuse ajal
- Muu:

27. Millised kulud tuleks tasustamata vabatahtlikele hüvitada?*

- tööülesannetega seotud kulude hüvitamine
- hüvitised tervisele
- hüvitised õnnetuse korral
- hüvitised lähedastele surma korral
- põhitöökohal palga säilitamine vabatahtliku tegevuse ajal
- Muu:

28. Võttes arvesse vabatahtlikkuse printsiipe, kas arvates, et teete oma tööd vabast tahtest?*

- jah
- ei

29. Miks Te teete vabatahtliku tööd?*

30. Millest Te tunnete kõige enam puudust vabatahtlikuna töötades?*

31. Kas vabatahtlik teenus mida pakute, peaks olema riigi poolt tagatud muul viisil?*

- jah
- ei

32. Teie olete*

- naine
- mees

33. Teie vanus:*

- 18-20
- 20-25
- 26-30
- 31-45
- 46-55
- 55 ja rohkem

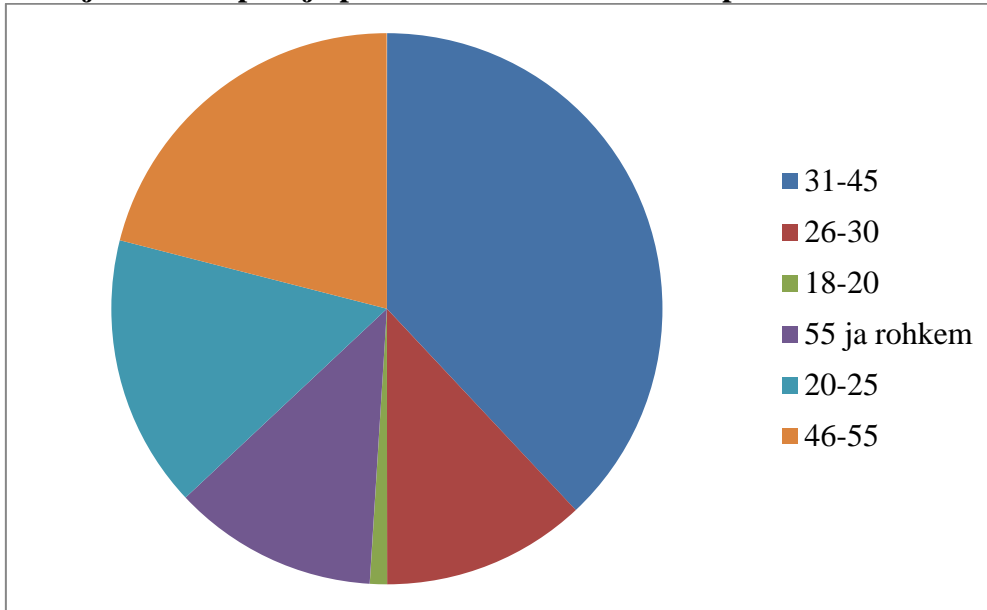
34. Teie haridustase*

- põhiharidus
- keskharidus
- rakenduslik (kõrg)haridus
- kõrgharidus

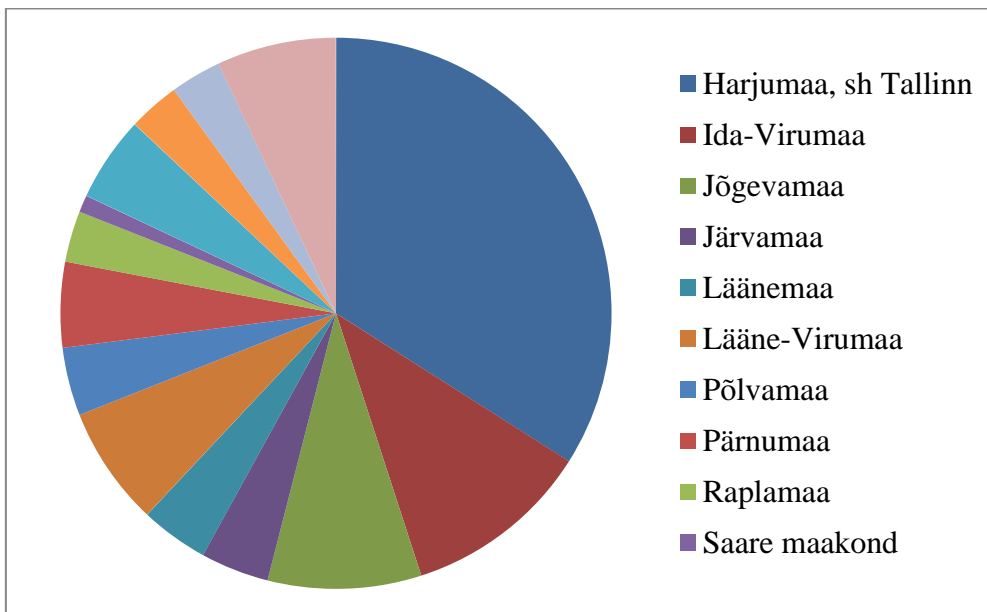
35. Palun märkida, millises maakonnas või linnas Te tegutsete vabatahtlikuna?*

Lisa 2

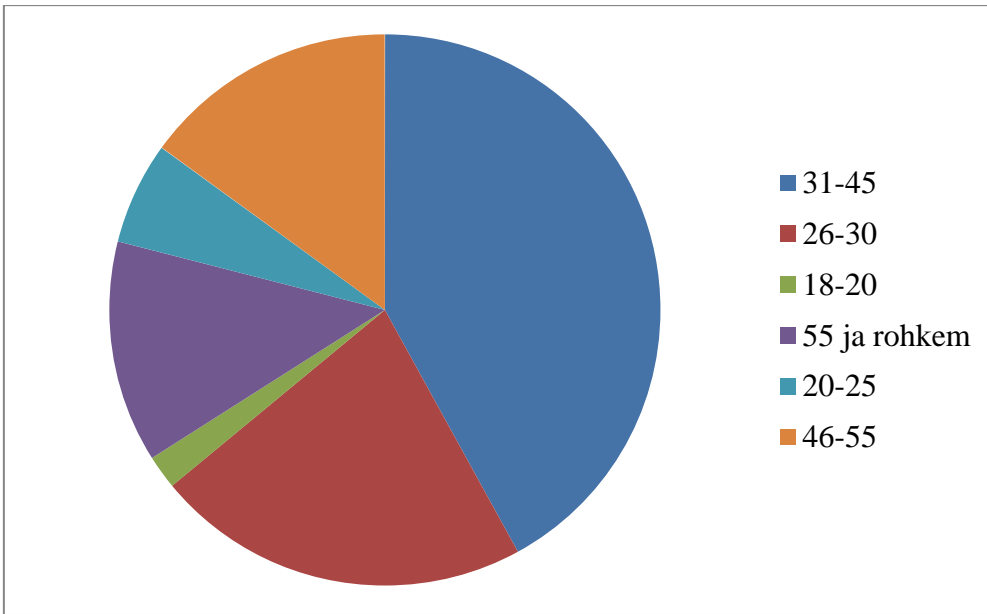
Vastajate vanusepiiri ja paiknevus maakondade kaupa

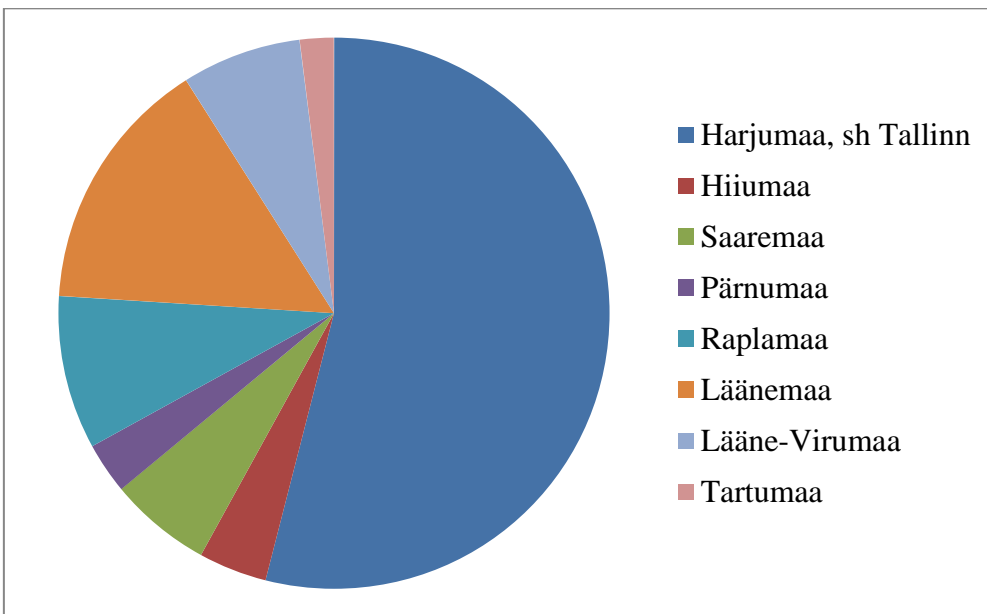
Joonis 1. Abipolitseinikest vastajate vanusevahemik

Joonis 2. Abipolitseinikest vastajate paiknevus maakondade kaupa

Joonis 3. Vabatahtlikest päästjatest vastajate vanusevahemik

Joonis 4. Vabatahtlikest päästjatest vastajate paiknevus maakondade kaupa